

Просвіти

Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 21 (294)
26 травня –
1 червня
2005 р.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ТАРАСОВА ГОРА. ТАРАСОВА ЦЕРКВА

22 травня цього року на Чернечій горі в Каневі було людно, як ніколи. Із усіх країв, із усіх областей прибули українці, аби й у 144-ий рік із дня перепоховання Національного Пророка засвідчити йому свою любов і шану, які на маліють і не міліють із роками. Ті очевидні зміни, що відбуваються в країні, нікого не лишили байдужими, викликали чимало запитань, з якими не один із присутніх хотів звернутися безпосередньо до чільників держави.

Фото Олександра Косарева

Фото Олександра Косарева

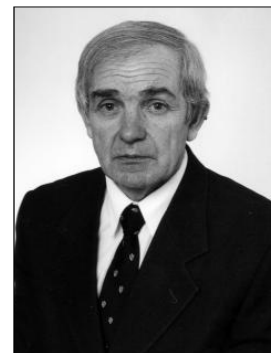
Як свідчить генеральний директор Національного заповідника Ігор Ліховий, вперше за останні вісімнадцять років разом ушанувати пам'ять Тараса Шевченка прибули всі найвищі посадовці держави — Президент України Віктор Ющенко, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко, Голова Верховної Ради Володимир Литвин, віце-прем'єр Микола Томенко, держсекретар Олександр Зінченко, голова РНБУ Петро Порошенко, міністри Оксана Білозір, Святослав Ніколаєнко, народні депутати Верховної Ради.

Уздовж семикілометрового шляху від Успенської церкви, яким пройшли перші особи держави, вишикувалися кавіці та приїжджі, — з квітами, символікою «Нашої України», прапорами Української народної партії, бажаючи особисто привітати тих, на кого покладають надії на плідні зміни. Час від часу присутні починали скандувати: «Ющенко!» Президент відповідав: «Ходімо до Тараса!» Тож до Чернечої гори прийшла багатотисячна колона — справді владна, справді народна.

Біля підніжжя Чернечої гори, на місці, яке визначили для зведення надбрамної Тарасової церкви — мрії та ідеї просвітян, перша шеренга зупинилася. Президент Віктор Ющенко, Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко, Голова Верховної Ради Володимир Литвин узяли участь в освяченні гранітного каменя, на якому висічено «Тут буде споруджена Тарасова церква — церква єднання».

Закінчення на с. 8

Юрій Гнаткевич
пикетує
Київ-
раду

Стор. 5

Мовне
самоствердження

Стор. 6

Талано-
виті діти

Стор. 10—11

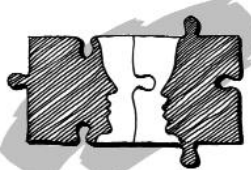
День
Києва
на
узвозі
Андрія

Стор. 14—15

УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ —
672 505 грн. 33 коп.

Соціологи досліджують пульс суспільства. Чи вис-тачає вам, пані та панове, здоров'я? Опитування, проведене в 2004 р., засвідчило, що "ні" відповіли 49 % наших співгромадян ("Українське суспільство. Соціальний моніторинг", К., 2004). Чи маєте хронічні захворювання? "Так" — 52 % респондентів. Чи виста-чає вам необхідної медичної допомоги? "Ні" — 56 %. Чи перебуваєте ви на медичному обліку? "Ні" — 73 % опитаних. Ситуація сумна — особливо якщо взяти до уваги не лише хронічну, а й гостру (наприклад, інфек-ційну) патологію, яка часто спричиняється до драма-тичних наслідків (із поминальним обідом включно). Маємо рахуватися з тим, що охорона здоров'я лише на 20 % впливає на здоров'я людини. Решта припа-дає на умови життя (харчування, екологія) і на те, що делікатно називають шкідливими звичками. Багато важать несприятливі генетичні чинники, більшість із яких сьогодні перебуває поза зоною ефективного контролю. Отже, медицина (і лікар як її стрижнева постать) є лише одним зі складників у змаганнях за здоров'я та довголіття. Проте це не ставить під сумнів провідних позицій охорони здоров'я в структурі су-спільних інституцій, а медичної науки — в системі людського знання.

Фото О. Цешури

У ВСІХ НА ВУСТАХ

Лікарів у нас багато. У перера-хунку на 10 тис. людності — біль-ше, ніж у багатьох розвинених країнах світу. Проте достатньо од-ного погляду на мапу, щоб переко-натися: де густо, а де пусто. Ска-жімо, кияни мають до своїх послуг у 2,5 рази більше лікарів, аніж мешканці Кіровоградської облас-ті. Насправді регіональні відмін-ності не більші, ніж це віддзерка-лює мапа, бо Держкомстат опри-люднює відомості лише про тих лі-карів, які працюють у системі Мін-здоров'я. Медики, які підпорядко-вуються іншим відомствам чи пра-цюють у недержавних установах, також "кучкуються" дуже нерівно-мірно. Що стоїть за такими вели-кими коливаннями? Звичайно, не випадковість. Таблиця 1 засвідчує, що йдеться, насамперед, про еко-номічні чинники. Якщо порівняти регіональні розбіжності, зумовлені всіма можливими їхніми причина-ми, до 100 %, то внесок такого по-казника, як доходи населення, складає 31 %, кількості приватних автомобілів (на 1 тис. мешканців) 40 % і т. ін. Зрештою, маємо дуже красномовний максимум, який припадає на витрати населення, тобто, на платіжну спроможність потенційного пацієнта. Мінздор-ов'я має свої норми, бюджети плануються під певні об'єктивні розрахунки, все робиться "за нау-кою", — а лікарі осідають там, де можуть більше заробити (водно-час утікаючи звідти, де заробітку немає). І не поспішайте, пані та панове, їм за це дорікнути, бо ціка-

ЧИ ПОТРІБНІ НАМ ЛІКАРІ?

Таблиця 1. Вплив економічних чинників на коливання кількості лікарів у регіонах

Економічні показники	Внесок, %
Доходи населення на 1 особу	31,4
Кількість приватних автомобілів	39,7
Інвестиції на 1 особу	50,4
Валовий продукт на 1 особу	59,3
Реалізовані послуги на 1 особу	65,6
Роздрібний товарообіг на 1 особу	69,9
Витрати населення на 1 особу	70,6

вої роботи і гідного заробітку шу-кали й шукатимуть усі. Це — прав-да, але правдою є й те, чого не видно на мапі: в межах кожної об-ласті існує своя, внутрішня, дифе-ренціація. Медицина — краща чи гірша — концентрується в містах, а село вже давно кинуте напри-зволяще. Якщо стан охорони здо-ров'я в Україні можемо назвати кризовим, то стосовно сільських мешканців він катастрофічний, і цю ганебну проблему нова влада отримала у спадок.

Далекою від бажаної є не ли-ше зовнішня, кількісна, а й сутніс-на, якісна, ситуація. Поставимо

собі "дитяче" запитання: чи є якась паралельність між забезпе-ченістю регіонів лікарями і здо-ров'ям людності в цих регіонах? Назагал відповідь на таке запи-тання — справа непроста, оскільки саме поняття "здоров'я" — складне (і радше філософське, ніж таке, що підлягає однознач-ним статистичним оцінкам).

У першому наближенні можна було б узяти до уваги показники поширеності хвороб і первинної захворюваності. Але ці критерії визначаються за кількістю звер-тань по медичну допомогу, а там, де немає лікарів, немає і звер-

тань... Отож я скористався деяки-ми показниками смертності та ма-тематичною процедурою, про яку вже йшлося. Якщо коливання, ска-жімо, дитячої смертності, зумов-лені всіма можливими причинами, порівняти до 100 %, то на регіо-нальні відмінності цього показника неоднакова забезпеченість ліка-рями впливає лише на рівні 1,4 % (таблиця 2). Свою лікарську кар'єру я розпочинав педіатром у Казахстані і не з підручників знаю, яким важливим є своєчасне лікар-ське втручання. Якихось 1,4 % (фактично — нуль) свідчать або про те, що Україна перенасичена медичною допомогою (і навіть там, де мало лікарів, їх насправді достатньо), або про те, що робота лікарів не ефективна — чи мало їх,

людське життя є таким, що не підлягає грошовій таксації. Але, незалежно від цього, рання смерть чи інвалідність, чи довгот-ривале лікування мають свої еко-номічні еквіваленти, які жодна держава не може ігнорувати. Гі-пертонічна хвороба легко діаг-ностується, а сучасна фармація має багатий арсенал засобів для контролю за кров'яним тиском. Мозкові інсульти, спричинені гі-пертонією, завдають збитків, які набагато перевищують витрати на активну діагностику й лікуван-ня гіпертонічної хвороби. Це як-раз той випадок, коли медицина може "на копійку накупити п'ята-ків", але (як свідчить табл. 2) цьо-го не робить. Запитавши деся-тьох перехожих віком за 40—50

Таблиця 2. Вплив забезпеченості регіонів лікарями на коливання деяких показників смертності

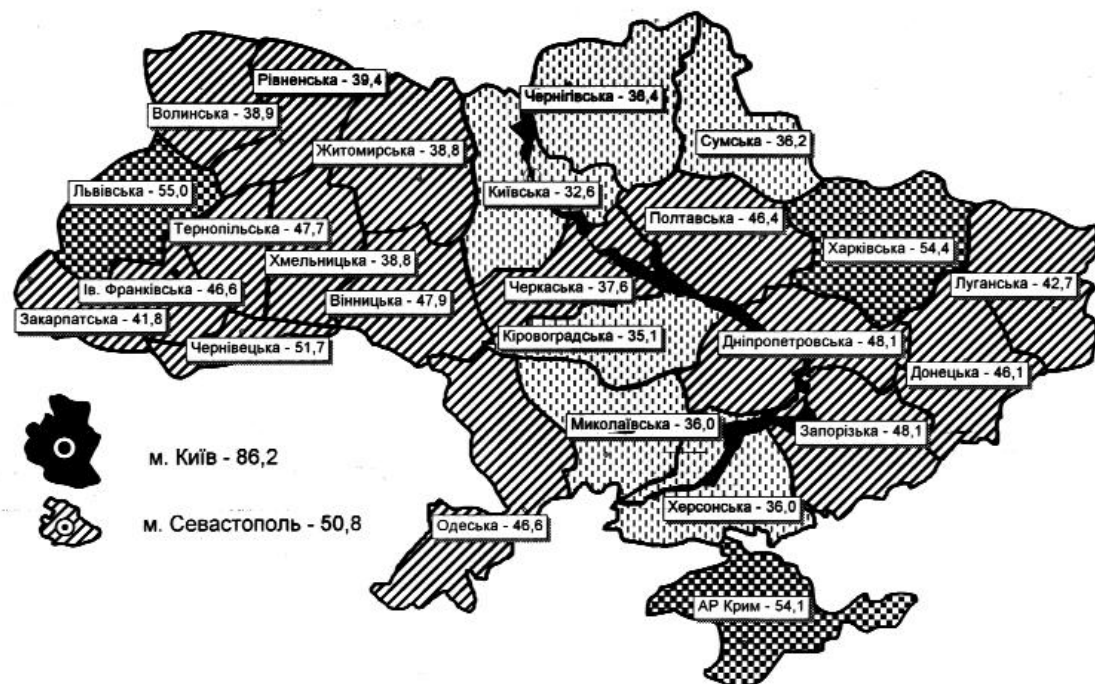
Причини смерті	Внесок, %
Дитяча смертність	1,4
Смертність від інфекційних хвороб	4,4
Смертність від гіпертонічної хвороби	2,9
Смертність від мозкових інсультів	1,7

чи багато, а діти вмирають. Не-важко здогадатися, яка з альтер-натив реальна. Це стосується й смертності від інфекційних хво-роб. Грип, СНІД, туберкульоз сьо-годні стали немилосердними; у багатьох випадках медики прире-чені лише на те, щоб виписувати довідку про смерть, але згадаймо море банальних кишкових інфек-цій, про спалахи яких щодня пові-домляють ЗМІ. Іржаві труби водо-гонів чи потаємне скидання бруду у відкриті водойми — начебто не-медична проблема, але варто зга-дати, що в деяких країнах такими справами опікується САНІТАРНА ПОЛІЦІЯ, в підрозділі якої входять лікарі.

Долучаючи до обговорення матеріали щодо смертності від гіпертонічної хвороби та пору-шень мозкового кровообігу, хочу звернути увагу шановних читачів на стратегію "затрати—вигода" (cost-benefit), яка широко вико-ристовується в світі при плану-ванні видатків на медицину. Із гу-манітарної точки зору кожне

років "Який маєте кров'яний тиск?", у 9-ти випадках із 10-ти почуєте "Не знаю". Важко опіку-ватися тими, хто байдужий до се-бе, але чому має бути легко? НА 20 % НАЙПРОСТІШИХ (І НАЙДЕ-ШЕВШИХ) МЕДИЧНИХ ЗАХОДІВ ПРИПАДАЄ 80 % БАЖАНОГО ПРОФІЛАКТИЧНОГО ЕФЕКТУ. Але.. Лікарі заробляють гроші за лікування хворих, а не за профі-лактику захворювань. Образно кажучи, нащадки Гіппократа си-дять у засідці й чекають, коли на-решті з кимось трапиться нещас-тя, щоб трохи сіромаху полікува-ти. Чи потрібні нам такі лікарі? Безглуздо адресувати претензії персонально колезі Ікс чи колезі Ігрек. Йдеться про вади СИСТЕ-МИ охорони здоров'я. Все, що з цього приводу каже новий мі-ністр п. М. Поліщук, — свята правда. На жаль, проблему не можна вирішувати лише наказа-ми міністра, "з розгону".

• **Володимир ВОЙТЕНКО**, професор, доктор медицини

ТАРАСОВА ГОРА. ТАРАСОВА ЦЕРКВА

Закінчення. Поч. на с. 1

Освячення провели священики Київського патріархату. Президент поцікавився у голови "Просвіти", народного депутата Павла Мовчана, як іде збір коштів, що його ось уже кілька років здійснюють просвітяни, пообіцяв сприяти завершенню всенародного проекту "Збудуємо миром — будемо з миром". Юлія Тимошенко і Володимир Литвин також пообіцяли всіляку підтримку всенародній будові Тарасової церкви.

Із цією звісткою рушили до могили Батька Тараса. Поклали квіти, послушали виступ хору, що виконав "Заповіт". Відбулася щира розмова з людьми, — саме так хочеться назвати урочистий мітинг, що відбувся

на Чернечій горі, біля Музею Шевченка.

Президент, Прем'єр-міністр і Голова Верховної Ради були одностайні в тому,

що всім політичним силам варто разом будувати нову Україну.

Віктор Ющенко наполягав на об'єднанні тих трьох

політичних сил, які вони представляють, Юлія Тимошенко підкреслила, що перед лицем Шевченка соромно думати про суєтні інтриги, які руйнують команду, а Володимир Литвин виокремив інтонаційно слово "консолідація"...

Народ, єдиний, як ніколи, все йшов і йшов на Тарасову гору. Боячись, що сходи не витримають, на якийсь час цей потік затримала охорона. Люди терпляче чекали — заради єдності, консолідації та перед лицем Шевченка вони готові і на значно більші жертви.

• **Любов ГОЛОТА**

На світлинах Ганни ОБОРСЬКОЇ: зупинені миті сонячного дня 22 травня 2005 року.

УПОВНОВАЖЕНИЙ НЕБОМ

Саме ці слова промовив отець Петро Бойко, благословляючи учасників ходи, присвяченої 144-й річниці перепоховання Великого Поета, які зібралися 22 травня біля церкви Різдва Христового, аби пройти вулицями Києва та віддати належне пам'яті Тараса Шевченка біля його пам'ятника.

“Уповноважений небом, посланий Богом, натхнений Богом заради єдності братів, бо Бог — це єднання, Бог — це Любов”, — напевно, не було жодного серця, котре не погодилося б із цим твердженням про великого сина українського народу.

Від реставрованої церкви, де 1861 року в цей день відспівували прах поета перед перепохованням у Каневі, урочиста хода з портретом Шевченка, лампадами та квітами рушила вулицями Києва.

Незважаючи на те, що процесія рухалася під прапорами різних політичних партій та громадських організацій, серед яких одне з чільних місць займали прапори ВУТ “Просвіта”, все ж захід був не громадсько-політичним, а, швидше, громадсько-духовним. Розмови про єднання та творчість поета створювали настрій. Можливо, перед величчю шевченківського духу всі дрібні політичні витребеньки

цілком справедливо відійшли не просто на другий план, а на третій чи й четвертий.

На жаль, не можна сказати, що в процесії було багато молоді. Воєвидь, європейсько-пісенні акції, що завершувалися цього дня в Києві, більше привабили молодих людей. А це вже сумно, бо якщо звернутись до історії, то саме студентство того пам'ятного дня 1861 року проводжало Кобзаря до місця його спочинку. Хоча у всі часи молодь любила і поспівати, і потанцювати, і розважитись, але ж у той час головне змогло відступити перед другорядним. Наскільки ж змінилися пріоритети в нашому спотвореному суспільстві, коли вже на Майдані Незалежності можна було почути від молоді дівчини, що проходила поруч: “Не розумію, до чого тут Шевченко?” Залишається тільки сподіватися, що в майбутньому звабні барвисті картини псевдокультури в такі дні не застатимуть очей молодому поколінню. Не марно ж організатори урочистостей прагнуть зробити ці заходи традиційними, щоб із кожним роком до них приєднувалось усе більше людей.

Однак справжнє свято розпочалося біля пам'ятника Кобзарю, де виступили художні колективи, відомі митці, переможці конкурсів читців

поезії Тараса Шевченка. Побільшало й молодих облич. Звідусіль лунало переможне шевченкове слово. Слово, яке охороняє Україну. І не дарма основним гаслом урочистостей було шевченківське “Я на сторожі коло них поставлю слово...” І як відповідь лунала сьогочасна назва свята “Ти з нами, Тарасе”...

Саме роль слова в житті українського народу була провідною темою у виступах багатьох громадських і культурних діячів. Про слово Шевченка, що є духовним щитом, який був поставлений Кобзарем,

аби возвеличити український народ, казав у своїй промові Олександр Пономарів. Хоча, за його свідченням, навіть зараз, уже при “нашій” владі, багато чиновників роблять усе, щоб зруйнувати цей щит. Варто також згадати виступ Юрія Гнаткевича, одного з найактивніших членів “Просвіти”, який не тільки ще раз наголосив про серйозність мовної ситуації в країні, але й закликав звернутися найближчим часом до київської влади з приводу проблеми, яку не вирішили за 14 років незалежності, —

проблеми найменувань київських вулиць, які досі несуть на собі знак нищівного тоталітарного режиму. Про мрії та думи Шевченка, які поступово реалізуються в наші дні, сказав народний артист України, поет Григорій Булах. За словами Григорія Булаха, саме тепер настав час, щоб показати світові справжнє обличчя українців — працюючого, творчого, активного народу.

Досить змістовною, запальною та полум'яною була художня частина свята. Пісні на слова Тараса Шевченка, які виконували хор “Гомін” під керівництвом лауреата Шевченківської премії Леопольда Яценка, хор “Надія” та художній колектив “Жайворонки”, підхоплювали всі учасники урочистості. А виступ молоді поетеси з просвітнянського літературно-мистецького об'єднання “Просвітянські витокі” — Олени Кир'янової, яка прочитала власного вірша про Тараса, засвідчив, що духовний геній народу все ж таки надихає молоді покоління українців до творчості.

Завершився день ушанування пам'яті Тараса Шевченка в Києві великим концертом “Шевченківська кантата” в Національному палаці “Україна”. Могутня музика могутнього народу, народу, який був благословен на життя “уповноваженим небом” Тарасом Григоровичем Шевченком.

Радміла КОРЖ

МОГУТНЯ МУЗИКА МОГУТНЬОГО НАРОДУ

Можна стверджувати, що святкові дні минулого тижня тріумфально завершилися в неділю, 22 травня, — Великим концертом української класичної музики в Національному палаці “Україна”. “Шевченківську кантату” виконали: народна академічна хорова капела НаУКМА “Почайна”, хор ім. П. Майбороди Національної радіокомпанії України та Державний естрадно-симфонічний оркестр України під диригуванням Миколи Лисенка (праправнука основоположника української класичної музики) та Олександра Жигуна. Він же — організатор концерту.

До повністю заповненої зали перед початком дійства звернулися Голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан та Голова Української народної партії Юрій Костенко. Вони відзначили, що Палац “Україна” набуває шансів стати центром відновлення духовності українського народу: адже концерти, які відбулися тут із приходом Миколи Мозгового на посаду директора, засвідчили, що кияни та гості міста скупили за сито українськими виконавцями й національним репертуаром. “Б'ють пороги”, “Радуйся, ниво неpolitая” Миколи Лисенка, як і “Хустину” Левка Ревуцького, “На ріках Вавилона” (оркестрування Левка Колодуба), “Гайдамаки” (оркестрування Володимира Дейнеги), “Шевченкові” Ки-

рила Стеценка, “Боже великий, єдиний...” Миколи Лисенка, — ці твори присутніми були сприйняті на рівні екстатичного захоплення.

Виконавців винагороджували щирими бурхливими оплесками, вигуками “браво”, “молодці” та багатьма букетами чудових квітів.

Вже й полишаючи Палац, схвилювані люди обмінювалися репліками: “Це — не “попса” і не “фанера”, а жива, красива, могутня музика, представлена двомастами виконавців!”

Є сподівання, що “Просвіті” та Українській народній партії вдасться відновити свята національної музичної класики. Принаймні перша спроба виявилася суперуспішною.

Іван ПИЛИПЕНКО

«ШЕВЧЕНКІАНА» ІВАНА МАРЧУКА

але не каюсь”. Ці слова стали епіграфом до всього його життя і творчості. “Я не цікавився багатством, для мене головне — мати свій світ, свій світогляд. Усе життя робив тільки те, що хотів. Жодної халтурної картини. Не люблю озиратися. Інший художник може намалювати картину, а потім пити-гуляти, жити в своє задоволення, дбати про свій комфорт, авто, дачу і т. ін. А я нічого не маю. Живу за принципом: “Торбу насунув і далі посунув!”

Художник мав задум створити 100 картин “Шевченкіана”, але вдалося лише 42. Якось до нього прийшли можновладці зі Спілки художників України, в його ж май-

Картина з “Шевченкіани” “Катерина”

“Він із шістдесятників, він світився і тоді, коли темна сила гасила всякі вогні. Його образ — міфологізований і оточений легендами вже за життя. Як і всі люди з багатим внутрішнім світом, — він множинний. Дуже філософський. Щемливо-поетичний. І — народний. Для мене Іван Марчук — великий Митець України. Нерв і душа рідної Землі”.

Віктор ЮЩЕНКО, Президент України

стерні обплювали “Шевченкіану” — й закрили виставку цих картин. Так відбили охоту працювати. А до цього писалося так легко, він просто вжився у Шевченка, знав його “Кобзаря” напам'ять. Малюючи, співав пісні на слова Тараса. Та обірвалася пісня... Навіть на виставці в Каневі 1984 року було знято 14 робіт із невідомих мотивів. Але ж “Марію” і “Неофітів” писав сам Шевченко! На знак протесту здав квиток — і до Канева не поїхав. Тільки з приходом нової адміністрації Музей на Чернечій горі придбав значну частину його картин: “Ці мої дітки таки знайшли свій дім”, — радіє художник.

Як у усіх сферах життя українського народу, так і в мистецтві відбувається девальвація духовності, зокрема й у головній премії

України — Національній премії імені Т. Г. Шевченка. 1995 року І. Марчук був представлений на здобуття і, як ніхто інший, мав на неї право, та не судилося... На премії — черга, і отримують її ті, хто сильніше пхається чи краще підійде, чи поплачеться (часто присуджують посмертно). Іван Марчук отримав премію 22 червня 1997 року на Чернечій горі.

На сьогодні багато картин І. Марчука розбрелось по всьому світу. Яка їхня доля? А продавати треба, щоб було на що жити, та й фарби потрібно купувати. Але з деякими картинами він не може розлучитися (навіть боязно комусь показувати). Хоча, щоб найкращі твори залишилися на Батьківщині. “Я іншої такої країни не знаю, де таланти знецінюють так, як в Укра-

І. Марчук

їні. У нас чомусь ніхто не хоче продемонструвати це багатство чи просто похвалитися ним!”

“Я створив “Шевченкіану”! Це — справа моєї честі. Я маю свій художній “Кобзар” і тішуся ним”.

Присутні ознайомилися з пісотною представлених для огляду картин. Шановні українці! Припадить спраглими вустами до цієї духовної криниці й пишайтеся такими синами України!

Іван ПИЛИПЕНКО

Фото до матеріалів ІВАНА ПИЛИПЕНКА

ПРОПОЗИЦІЯ

Нещодавно редакція журналу “Музеї України” провела в Києві прес-конференцію “Музеї України: стратегія розвитку чи занепаду?”

Журнал “Музеї України” було зареєстровано на початку 2004 року. Його головне завдання — популяризація музейних закладів, пошук спонсорів, вирішення проблем галузі через органи державної влади.

Члени редколегії: Павло Мовчан, Микола Жулинський, Лесь Танюк, Левко Лук’яненко та ще 15 народних депутатів.

Журнал видав спецвипуски про музеї Київської, Чернігівської, Черкаської, Житомирської областей, музеї Переяслава, унікальний каталог “Всі музеї України”, спецвипуск “Козацькі та військові музеї”, випуск про музей народної архітектури та побуту.

Журнал “Музеї України” провів дослідження стану музейної галузі. У системі Міністерства культури працює майже 400 музеїв, близько 100 музеїв — у Міністерстві оборони, десятки музеїв працюють у МВС, МОЗ, Держбуді, Мін НС, НАНУ, при громадських організаціях, мають статус приватних.

ЩО ЧЕКАЄ НАШІ МУЗЕЇ — РОЗВИТОК ЧИ ЗАНЕПАД?

Музеями реально займаються районні відділи та обласні управління культури, та й то в останню чергу. Рівень і можливості районних чиновників добре відомі.

Відсутня осмислена державна стратегія щодо музеїв.

Особливо важко доводиться маленьким районним і сільським музеям. Вони не мають ні охорони, ні опалення, часто живуть без зв’язку, електрику їм вимикають за борги. Оплата праці мізерна. Така ситуація загартувала музейників, перетворила тих, хто залишився, на справжніх фанатів-подвижників. Як правило, після виходу таких людей на пенсію заміну їм знайти неможливо. Музеї тихо занепадають, розкрадаються, чиновники їх просто закривають, передаючи залишки фондів сусідам.

Головний редактор “Музеїв України” Віктор Тригуб повідомив, що журнал уже звертався до Президента, в уряд, до Мінкульту з пропозицією створити достойне Управління музеїв Мінкульту чи Департамент музеїв, почати думати про держкомітет музеїв. Державний комітет музеїв і культурної

спадщини взяв би на облік усі музейні установи, заснував Інститут стратегічних культурологічних досліджень, розробив програму відродження і розвитку музейної галузі, здійснював би цільове бюджетне фінансування.

На жаль, поки що відсутня будь-яка реакція на звернення “Музеїв України”.

Слід розробити програму еккурсійних маршрутів вихідного дня, відродження внутрішнього туризму з відвідуванням українських музеїв для численних фірм. За кордон вивозять сотні тисяч наших туристів і мільйони доларів. За ті кошти вже давно можна відремонтувати й побудувати пристойні готелі, туристичну інфраструктуру.

Зауважимо, що в Законі про музеї повинно бути вказано, що музей має експозиційні площі, виставкову залу, адміністративні та рекреаційні приміщення, і що в одному приміщенні з музеєм заборонено розташовувати інші заклади й установи. Така деталізація необхідна, оскільки місцеве керівництво нерідко робить вигляд, ніби музей — це лише експозиційні за-

ли, які, до того ж, прагне скоротити. Цей закон особливо потрібний нині, коли йдеться про розвиток місцевого самоврядування. Адже місцеві керівники можуть перетворитися на таких собі князів: захочу — відкрию музей, захочу — закрию. Ще одна надзвичайно важлива проблема: як забезпечити виконання місцевим керівництвом загальнодержавних законів? На сьогодні коштів для музеїв немає. Водночас на феєрверки, будівництво фонтанів тощо — кошти знаходяться.

Дуже гостра проблема музейних кадрів. Вік 75 % музейників становить 50 і більше років. Це найкращі, найдосвідченіші кадри. Хто їх замінить? Враховуючи нинішній стан соціального забезпечення та систему музейної освіти, перспективи досить песимістичні. Українським музеям також бракує кваліфікованих менеджерів і маркетингологів, які можуть запропонувати й утілити моделі виживання музеїв у нових умовах.

Редактор газети “Український музей” Олексій Копитько наголошує, що найближчим часом має

бути розгорнута ефективна система стимулювання й навчання музейних працівників, яка дозволить уникнути кадрового колапсу через кілька років і підвищить ефективність діяльності музеїв.

Редакція журналу “Музеї України” виступила ініціатором проведення першого всеукраїнського фестивалю музеїв. У Міжнародному центрі конгресів і виставок у Києві планується розмістити інформацію, стенди, міні-експозиції кращих українських музеїв. Можна буде запросити кращі закордонні музеї. Буде видано каталог, проведено серію семінарів, “круглих столів”, прес-конференцій, зустрічей із керівництвом держави, Мінкульту, Держтурадміністрацією... Кращі музеї стануть лауреатами фестивалю, співробітники отримають почесні відзнаки. Подібні фестивалі постійно влаштовуються в інших європейських країнах і Америці.

Українські музеї слід рятувати, поки ще збереглися фонди, а в приміщеннях не відкрили ресторани.

• **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**

ВІЗИТІВКА

Нам, чернівчанам, дуже пощастило. Із минулого ми отримали безцінні пам’ятки архітектури та містобудування, в яких матеріалізована історія всіх народів буковинського краю, їхня культура, традиції, творчість. Архітектурна краса Чернівців неповторна. Тому ми, буковинці, і всі, хто до нас приїздить, хочемо, передусім, бачити саме це багатство міста, насолоджуватися його неповторним образом.

Однією з найактуальніших сучасних проблем культури та містобудування на сьогодні є охорона і збереження архітектурної спадщини Чернівців. Важливо, що ці проблеми стали об’єктом не тільки наукових досліджень, а й підґрунтям для прийняття в 2004 році сесією депутатів Чернівецької міськради “Комплексної Програми збереження об’єктів культурної спадщини м. Чернівці на 2004—2010 роки”.

Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека імені М. Івасюка не стоїть осторонь проблем міста. У рамках роботи Клубу ділової інформації “Крокуємо разом” і департаментом містобудівного комплексу та земельних відносин Чернівецької міськради було організовано засідання “круглого столу” на тему: “Збереження культурної спадщини Чернівців: тенденція, традиції і технології”. У ньому взяли участь: Є. Скрипник — заступник начальника управління культури ЧОДА; С. Біленкова — кандидат мистецтвознавства, начальник відділу історико-культурної заповідної території міста Чер-

АРХІТЕКТУРНА СИМФОНІЯ ЧЕРНІВЦІВ

нівці; П. Шевчук — директор Чернівецького науково-дослідного проектного інституту; В. Бабух — головний редактор газети “Чернівці”; В. Селезінка — редактор Чернівецької телерадіокомпанії, автор відомої книги та циклу телепередач “Місто моєї любові”; Н. Шевченко — авторка книги “Черновицкая Атлантида”; представники громадських організацій міста, студенти технікумів та училища № 5.

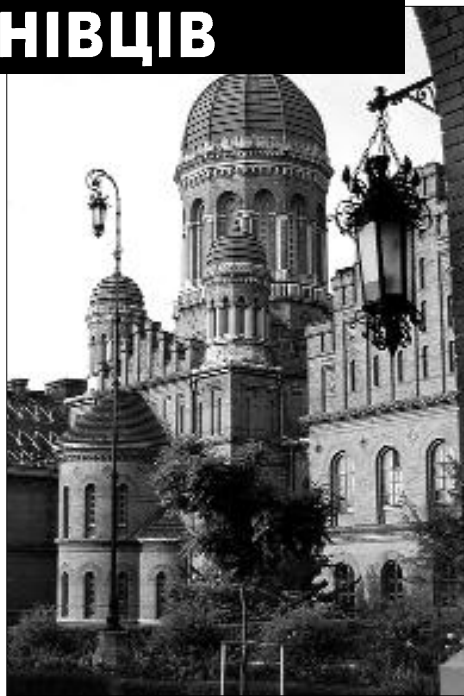
Дискусія проходила в трьох напрямках: — історія Чернівців як фактор формування сучасних архітектурних пошуків;

— культура нового будівництва в історичному середовищі: етика архітектурної думки;

— Чернівці — поліетнічний центр міжнародного туризму Буковини. Цікавими й неоднозначними були думки дискусуючих, але головне, — байдужих не було. Безперечно, що однією з перспектив розвитку нашого міста є вміння виявляти, підкреслювати свою історію та самобутність. Прийшов час свідомого планування та проектування, коли потрібно думати про наслідки, до яких приведе кожен із варіантів містобудування, архітектурно-планувального, конструктивного, інженерного та будь-якого іншого рішення. Архітектура на сучасному етапі розвитку повинна еволюціонувати в системне проектування середовища буття людини. В Європі це вже зрозуміли. Час нам думати про поєднання в місті старовинних та сучасних будівель і ландшафту.

Цікавим і змістовним став огляд розгорнутої книжково-ілюстративної виставки, де були представлені друковані видання з фондів обласної книгозбірні з теми “Круглого столу”. Зацікавленість викликали відомі видання: Ф. Кайндль “Історія Чернівців”, В. Селезінка “Місто моєї любові”, С. Біленкова “Музика в камені”, матеріали науково-практичної конференції (Чернівці: 1—4 жовтня 2001 року) “Архітектурна спадщина Чернівців австрійської доби”, Г. Дроздовський “Тоді в Чернівцях і довкола: спогади старого австрійця”, Н. Шевченко “Черновицкая Атлантида”, О. Масан та І. Чеховський “Нариси з історії міста”, І. Чеховський “Чернівці — ковчег під вітрилами толерантності” та ще багато інших цікавих видань. Організатори виставки привернули увагу присутніх до періодичних видань із питань архітектури та будівництва, що завжди знадобляться студентам — майбутнім архітекторам та будівельникам. Серед них такі, як “Архітектура та престиж”, “Ватерпас”, “А. С. С.”, “Будмайстер”.

Завершуючи засідання “круглого столу”, шановне зібрання відзначило, що стан охорони пам’яток культури нашого міста вимагає докорінного поліпшення, економічної, правової та матеріально-технічної підтримки. І тому сьогодні всі зусилля буковинської влади та громадськості повинні бути направлені на те, щоб звернути увагу Комісії Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на

необхідність включення історичного центру м. Чернівці до Списку всесвітньої культурної спадщини. Без збереження минулого в Чернівцях не може бути майбутнього.

• **Т. СЕНДУЛЬСЬКА, Г. ЗАСЛАВЕЦЬ, ЧОУНБ ім. М. Івасюка**

НАБОЛІЛО!

Привітимося до обличчя столиці. Після проголошення Незалежності України Київрада за ініціативою та наповнянням створеної нею комісії з перейменувань змінила назви низки столичних вулиць і площ, завдяки чому з мапи Києва зникла значна частина топонімики тоталітарних часів. Великою була радість українських патріотів, коли Київраду очолив О. Омеляченко. Ми вірили, що він завершить цю добру справу й покаже приклад керівникам інших міст і сіл.

Та... Здивування, розчарування, біль і гнів охоплюють людей, яких турбує неукраїнське обличчя Києва. Неукраїнським його роблять не лише київські українці, які соромляться розмовляти рідною мовою, завдяки цьому Київ нагадує окуповане місто, що дуже дивує гостей столиці. Мапа Києва переповнена назвами, що прославляють катів, убивць, організаторів голодомору, російських і європейських комуністичних діячів, царських полководців-завойовників. Молоде покоління киян продовжує виховуватися на іменах тоталітарних діячів і садистів на кшталт Полупанова і Криленка.

УКРАЇНЬСЬКА СТОЛИЦЯ З ТОТАЛІТАРНИМ ОБЛИЧЧЯМ?

Київрада не лише припинила практику перейменувань. Була згорнута робота комісії, яка готувала пропозиції. Після приходу до влади О. Омеляченка скасовано раніше прийняте рішення Київради про перейменування вулиць Січневого Повстання, Артема, Червоноармійської, Горького та інших. Багато киян помилково вважають, що в Києві є вулиця Мазепи. Правда ж полягає в тому, що вул. Грушевського плавно переходить у вулицю, що прославляє січневий заколот проти очолюваної ним молодого української держави.

Київрада протягом останніх років отримала сотні листів, у яких кияни вимагали ліквідувати топоніміку

тоталітарних часів. Із подібними вимогами я організував щонайменше три пікетування Київради. Протягом останніх шести років я особисто опублікував близько десятка статей та відкритих листів, направив О. Омеляченку велику кількість звернень з означеної проблеми. Натомість я отримував відписки. В останніх двох, отриманих десь рік тому і підписаних заступниками О. Омеляченка, обіцялося, що вулиці незабаром будуть перейменовані, що виявилось брехнею. На дерибан землі Київрада час знаходила. Якби Київрада часів Салія і Косаківського не перейменувала деяких вулиць і площ, О. Омеляченко і наш Президент ще досі їздили б на покладання вінків жертвам голодомору й на святкування Дня Незалежності вулицями Леніна, Маркса, Енгельса, Кірова, Жданова, Орджонікідзе. Коли кавалеру Ордена Ярослава Мудрого московському меру Лужкову заманулося мати в Києві Московський проспект, то рішення про перейменування вулиці Червоних Козаків було прийнято миттєво і без згоди комісії з перейменувань, хоча

в Києві вже є вулиця Московська і Московська площа.

Ми переконалися, що питання національного відродження й українського обличчя української столиці Київраду та О. Омеляченка не цікавлять. У Київраді нинішнього скликання немає депутатів, яким би боліла душа за український Київ. Голова комісії Київради з питань гуманітарної політики Ганна Матіко-Бубнова саботує внесення означеного питання до порядку денного сесії.

Оскільки на останній сесії Київради не було враховано передане фракції “Наша Україна” в Київраді моє прохання домогтися включення до порядку денного питання про перейменування вулиць, рішення про зміну назв яких було прийнято ще перед приходом О. Омеляченка до влади, я з 23 травня ц. р. розпочну з колегами-однопартійцями безстрокове щоденне пікетування перед будівлею Київради, а з 1 червня — Дня захисту дітей — розпочну публічне голодування, яке триватиме до прийняття Київрадою рішення про включення до порядку денного сесії питання про перейменування

Ленінградської площі, Чапаєвського шосе, проспекту 40-річчя Жовтня та вулиць Січневого Повстання, Іванова, Полупанова, Криленка, Комінтерна, Артема, Урицького, Фрунзе, Єрмака, Бабушкіна, Землячки (Рози Залкінд), Ілліча, Майорова (Бібермана), Красікова, Вільгельма Піка, Сулеймана Стальського, Калінінської, Косіора, Котовського, Якіра, Щорса, Боженка, Юрія Коцюбинського, Крупської, Крейсера “Аврора”. Основні гасла наших акцій будуть такі: “Український столиці — українське обличчя!”, “Українським дітям — український Київ!”, “Геть вулицю Бубнова і геть Матіко-Бубнову!” Наші вимоги: включення питання про перейменування бодай частини з названих вище вулиць до порядку денного сесії, що відбудеться 26 травня, та усунення від керівництва комісією Ганни Матіко-Бубнової. Ми боротимемося за українське обличчя Києва до перемоги.

• **Юрій ГНАТКЕВИЧ**, голова Київської міської організації УРП “Собор”, депутат Верховної Ради 1-го скликання

РОДОВІД

Дошка була встановлена радянською владою в 1981 році з нагоди столітнього ювілею вченого-патофізіолога, який хоч і був безпартійним, але внесок його в науку не можна було не помітити й не оцінити.

І музейні фонди, й інвентарна книга на цю будівлю вперто мовчать про ніжинське коріння Олександра Богомольця, про його приналежність до однієї з найцікавіших і маловивчених дворянських родин Ніжина. Так відбувалося тому, що наша так звана новітня історія намагалася відлучити нас від нашої родової пам'яті. І росли ми, як біблійське насіння, кинуте на камінь: наша віра не проростала в землю, не врожайлася добрим колом, а змінювалася навіть від легенького вітру.

Здається мені, що наукові здобутки академіка Богомольця — в його духовній близькості зі своїм родоводом через батька Олександра Михайловича Богомольця. У згадках він називає його вчителем, найкращим другом, високоосвіченою і дуже справедливою людиною. Їх зближувало і разом пережито горе: смерть матері Софії Миколаївни Богомольця-Прісецької. Народившись у Лук'янівській в'язниці, де народоволка чекала присуду Київського військово-окружного суду, Олександр вперше побачив маму на Карийській каторзі вже десятирічним хлопчиком. Там вони з батьком її й поховали. Саме батько привіз Сашка в Ніжин до діда Михайла Федоровича. В очах сина Олександр Михайлович бачив дружину, яка любила й оцю альтанку, і ці бузки неподалік Графського саду.

У грудні 1893 року дворянин Олександр Михайлович Богомольцев подає прохання завідувачу Гімназії при Історико-філологічному інституті князя Безбородька про прийняття сина Олександра, який до цього навчався дома, у другий клас. Свідчення вказує на те, що за час навчання з січня до червня 1894 року Олександр Богомольцев, син дворянина, віросповідання православного, поведінку мав відмінну і лише одну четвірку з малювання. Річні іспити з Закону Божого, російської і слов'янської мов, латини, арифметики, математичної географії, французької мови склав на "відмінно". Був нагороджений похвальним листом і книж-

кою Тургенева "Записки охотника".

Який був Ніжин тих часів? У 1894 році тут створюється Історико-філологічне товариство, третє в Російській імперії. Видатні професори М. Бережков, І. Турцевич, В. Піскорський, В. Резанов випускали наукові збірники, виступали з публічними лекціями, пропагували наукові ідеї, які й сьогодні залишаються актуальними. Це було справді інтелектуальне середовище, яке наснажувало студентів та учнів гімназії. У Ніжині діяло музично-драматичне товариство, очолюване Ф. Проценком.

Воно об'єднувало всі аматорські сили Ніжина. В будинку Товариства збирався хор, симфонічний оркестр, дві драматичні секції: російська й українська, а також літературна й музична.

На запрошення товариства тут виступали Марія Заньковецька й Микола Садовський, хорова капела Кошиця з Київського універси-

НІЖИНСЬКІ БОГОМОЛЬЦІ

У Ніжині на вулиці Воздвиженській, яка веде до храму Воздвиження Чесного Хреста, є будинок, який відрізняється зовнішнім виглядом від своїх сусідів. Тепер — це приватне житло. А з 1940 року там містилася служба ветлабораторії з тригектарною присадибною ділянкою. Працівники цієї служби розповідають і досі про липову альтанку й бузкову алею і про якихось дворян, які володіли цим до революції. І тільки меморіальна дошка повідомляє, що тут із 1894 до 1906 року жив Герой Соціалістичної праці, академік Олександр Олександрович Богомольцев (1881—1946 рр.)

тету. Студенти і гімназисти відвідували ці вистави. Вірогідно, ними насолоджувалися і Олександр Богомольцев із сином.

У спогадах Г. Дядюші читаємо, що родини Адамовських і Богомольців товаришували ще з початку XIX століття. Батько академіка був у дружніх стосунках з актрисою і її мамою Марією Василівною, їх близько знав і Олександр Олександрович. Про дружні взаємини тіток Богомольця Марії та Єлизавети свідчать листи, що зберігаються у фондах музею Марії Заньковецької у Києві. А двоюрідна сестра Бого-

мольця — Наталія Лазурська була щирою подругою актриси, про що розповідають матеріали фондів. В архіві актриси зберігається також кілька новорічних листівок від Богомольців. Дві від дружини Олександра Олександровича (1910, 1912 або 1914 рр.) і одна від самого майбутнього академіка. У спогадах Дядюші читаємо, що, будучи вже президентом АН України, він "...не забував Марію Костянтинівну і, незважаючи на велику зайнятість науковою, організаційною і громадською діяльністю, відвідував її".

Справа гімназиста Бого-

мольця вказує на те, що батько перевів його вчитися у Кишинівську першу гімназію, туди були переслані метрична довідка сина й довідка про дворянське походження батька. Можемо припустити, що Сашко повертався в Ніжин разом із батьком у 1901, 1902 роках. Олександр Михайлович жив тоді під наглядом поліції. Лише 12 листопада 1902 року нагляд було припинено. Та після подій 1905 року Ніжинська земська управа отримує розпорядження губернатора про обов'язкову підписку осіб, які користуються правами державної служби про їхню не-

приналежність до політичних організацій протизаконного характеру. У списку тих, хто відмовився підписувати таку заяву, датованому 24 листопада 1906 року, знаходимо й прізвище лікаря з Талалаївки Олександра Михайловича Богомольця.

Олександр Михайлович Богомольцев і його дружина Софія Миколаївна Прісецька, народившись у 50-их роках XIX століття, належали до нового покоління, чия розуміння історичного становища та обов'язку дворян різнилося від розуміння їхніх батьків. Титулярний радник Федір Євстафійович, що служив по виборах дворянства Остерського повіту депутатом Чернігівського Дворянського депутатського зібрання і був нагороджений орденом Святого Володимира II ступеня, пишався своїм "благородним сословієм" і предком своїм, військовим товаришем Євстафієм Петровичем Богомольцем. Саме від нього успад-

най-сько-овом-кли-

батькові, відданому по-ручнику.

"Коли серед мільйонів сліпих рабів з'являється купка зрячих, здатних на самостійний критичний погляд довкола, здатних жертвувати життям, щоб відстояти право народу на фізичний і розумовий розвиток у країні, де критика давно змовкла, наука похована, а філософія пішла в утриманки, їхня зрячість для обивателя здається злочинною, гріховною і задля власного спокою він перший волає до влади імущих: "Скоріше на вогнище їх!"

Із 36 років життя прихильниця цієї мудрості 11 років провела на каторзі. Двадцятирічною дівчиною брала участь у "ходінні в народ", поширювала прокламації, які закликали до боротьби проти існуючого ладу. Її переконання поділяв чоловік, випускник медичного факультету Київського університету. Він вбачав своє служіння народові в його просвіті й у безпосередній лікарській роботі. Просвітницьку місію взяли на себе також сестри Олександра Михайловича Богомольця — Єлизавета і Марія. Спогади різних людей

називають то одну, то іншу засновницями в Ніжині жіночого пансіону. На вулиці Воздвиженській біля церкви бачимо поховання з білого каменю. Хрест на ньому не вцілів, але зберігся напис у розгорнутій книзі: "Нет больше той любви, как если кто положит душу свою за друзей своих". Марія Михайловна Богомольцев. Род. февраля 1843 года. Умерла 22 октября 1906 года". На іншому боці читаємо: "Без ропота крест свой, родная, до самой могилы несла. Любовью и лаской всех грела. Душу свою тем самым спасла".

Поховання це неподалік дому Богомольців. Очевидно, родина відвідувала саме Хрестовоздвиженський храм. Перший, дерев'яний, на цьому місці був збудований ще 1694 року. Наприкінці XVIII століття зводиться новий, кам'яний. Історія його будівництва пов'язана з іменем одного з останніх полковників Ніжинського козацького полку Петра Івановича Розумовського, який був двоюрідним небожем останнього українського гетьмана Кирила Розумовського. На посаді ніжинського полковника Петро Розумовський пробув недовго, в 1771 році передчасно помер. Невтішна вдова Пелагея Сулима вирішила поховати чоловіка в церкві на Магерках. А на спокій його душі пожертвувала кошти для будівництва кам'яного храму. Він був освячений 1775 року. А в 1792 став усипальницею і для Пелагеї Розумовської.

Поховання, архітектурні пам'ятники, документи свідчать про добрий спадок родини Богомольців, який укорінює нас у нашу історію.

У 1998 році до Ніжина вперше приїхала правнучка академіка Ольга Богомольцев із сином Андрієм. Відомий науковець, лікар-дерматолог, український бард тихо ступала вулицями і доріжками, якими торували життєві дороги її предки. Молилася в старовинних соборах, знімала на відео давній дворянський дім, парк і говорила про велику відповідальність перед історією свого роду.

У дзвінкій тиші Ольжині гітари та голосу я чую історію її незвичайної родини, яка і є українською історією.

● **Надія ОНИЩЕНКО**

На фото: герб родини Богомольців та Ольга Богомольцев із сином Андрієм (у центрі) біля Миколаївського собору Ніжина.

ТУРБОТА КОЖНОГО — НАШІ ДІТИ

Масштабну добродію акцію, присвячену Дню захисту дітей 1 червня 2005 року, організовують видавництва дитячої періодики: журнал "Пригоди", "Велика Дитяча Газета" та газета "Умка". Вони підготували корисний подарунок дітям-сиротам — великі підбірки газет та журналів для дитячих будинків усієї України. А для дітей одного з будинків-інтернатів, для дітей-сиріт міста Київ буде організовано свято із врученням подарунків та концертом за участю веселого кота Бон-Бона, гурту "Дай Боже" й лауреатів фестивалю "Червона Рута".

Акція пройде під гаслом: **"КОЖНА ДИТИНА ЗАСЛУГОВУЄ НА ЩАСЛИВЕ ДИТИНСТВО!"**

Вадим Дорошенко, директор видавництва "Велика Дитяча Газета" коментує: "За даними Мініс-

терства освіти, в Україні проживає 100 004 дітей, позбавлених батьківської любові та піклування. Турбота про них повинна стати обов'язком кожного з нас. Запрошуємо всіх, хто може подарувати дітям мить радості й тепла, долучитися до нашої добродію акції".

За даними опитувань, лише 30% дитячих будинків та інтернатів отримують періодику для дітей, решта — не мають такої можливості через нестачу коштів.

Тепер усі діти України матимуть змогу читати якісні газети та журнали, якщо ви долучитесь до благодійної передплати, і подаруєте їм "Соляник", "Малютко", "Барвінок" чи ось ці нові дитячі видання:

Всеукраїнське видання "Велика Дитяча Газета" було засновано в 1997 році у місті Київ. Виходить накладом 30 тисяч примірників

двічі на місяць. Головний редактор газети — Леся Білоус.

Всеукраїнське видання журнал "Пригоди" засновано в 2003 році у місті Київ. Виходить накладом 25 тисяч примірників щомісяця. Головний редактор журналу — Леся Борсук-Янківська.

Всеукраїнська газета "Умка" виникла в 2000 році в місті Київ. Наклад — 40 тисяч примірників щомісяця. Головний редактор — Світлана Безпечна.

Для отримання детальної інформації звертайтеся:

Вадим Дорошенко, видавець "Великої Дитячої Газети":

роб.: 545—28—33;
моб.: 8 (055) 357—30—74

Леся Борсук-Янківська, головний редактор журналу "Пригоди":

роб.: 547—83—59;
моб.: 8 (055) 176—62—22

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

«ПРОСВІТА» СЬОГОДНІ

СПІВПРАЦЯ ЗАДЛЯ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка уклало Угоду про співпрацю з Педагогічним університетом ім. М. П. Драгоманова.

Це не перша угода, яку “Просвіта” укладає з вищими навчальними закладами: до співпраці покликані Київський національний університет та МАУП.

І просвітянам, і педагогам, і студентам навчального закладу ця угода дає поштовх до плідної праці на ниві відродження та подальшого розвитку української духовності, яка, за словами ректора Педагогічного університету Віктора Андрущенка, є “нашою глибокою причетністю до цивілізованого розвитку всієї Європи”.

Робота, що розпочинається, дуже важлива та нелегка. Саме від майбутніх педагогів залежить: чи будуть молоді покоління гідними справжньої великої історії нашої держави; чи виростуть вони свідомими патріотами, вихованими в дусі національної гордості. Адже не секрет, що за часів радянської влади, як зазначив у своєму виступі голова ВУТ “Просвіта” Павло Мовчан, відбувалася тотальна русифікація населення України. Відродити справжню українську духовність, українську культуру, зберегти наше мовне багатство — першочергове завдання. І саме на майбутніх учителів покладається ця велика місія.

“Ми — велика нація, фантастично багата. Багата своєю історією, своїм корінням, своєю незвичайною мовою, — підкреслив у своєму слові Павло Мовчан, — але в нас дуже багато роботи по всій Україні, роботи з душевно загарцаними людьми, свідомість яких заштампована багаторічним приниженням, що й сьогодні, на жаль, штампується тим, що люди чують від совкового телебачення... Ми повинні відновлюватися заново”.

Нова угода про співпрацю передбачає багато культурних заходів, обговорень гострих проблем, конференцій із залученням провідних українських учених, митців, істориків, археологів; розповсюдження посібників, словників, навчальних програм, спрямованих на розвиток рідної мови. У подальших планах “Просвіти” передбачається налагодження такої співпраці й із іншими вищими навчальними закладами по всій Україні, створення осередків “Молоді Просвіти” серед студентства.

Можливо, ми ще будемо свідками, коли до найменшого села прийде Український Вчитель, несучи майбутнім громадянам світло національної гордості та духовності.

Радміла КОРЖ

ДЕНЬ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ, або НАЩО УКРАЇНЦЯМ “ЗАЙВЕ” НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО?

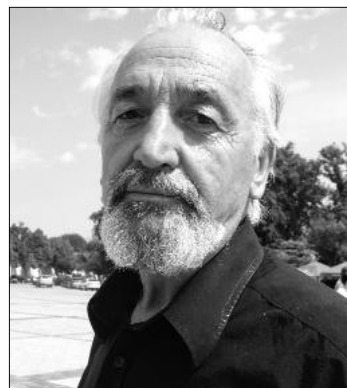
В останні роки існування Радянського Союзу День слов'янської писемності був ще однією згадкою про спільну “колись” трьох братніх народів.

У незалежній Україні це свято відродилося, передусім, як шана рівноапостольним братам Кирилові й Мефодію. Саме вони дванадцять століть тому створили кириличну абетку, яка стала основою багатьох слов'янських алфавітів.

Уже понад десять років 24 травня офіційно вважається Днем слов'янської писемності, днем вдячності й поваги до християнських просвітителів, які узаконили приналежність української культури до духовної скарбниці Європи.

Чи пам'ятають про це пересічні громадяни? Аби знайти відповідь, ми вирушили до пам'ятника святам Кирилу й Мефодію на Михайлівській площі й зупинили перехожих кількома запитаннями.

1. Що ви знаєте про свят Кирила та Мефодія?
2. Чи знаєте ви, яке свято відзначається 24 травня?
3. Чи варто, на вашу думку, відзначати День писемності?

Анатолій Іванович, пенсіонер:

1. Кирило і Мефодій — це болгарські монахи-просвітителі. Вони трішки “підремонтували, підлаштували” старослов'янську абетку.

2. Яке свято? Не знаю.

3. Державою повинно святкуватися доступно й у великих масштабах. Писемність — це все... Я обов'язково святкувати цей день: привітаю сина, дружину, а ще журналістку Емму Бабчук із відділу культури Українського радіо.

Тамара Іванівна, кур'єр:

1. Це перші люди, що зайнялися просвітою. Вони були слов'янськими першодрукарями.

2. Ні. А яке?

3. Звичайно, треба святкувати, аби не було таких, як я, що нічого не знають.

Ірина, студентка (Москва):

1. Это первооснователи славянского алфавита в восточной Европе. Славянскую азбуку в IX веке создали Кирилл и Мефодий, а после принятия христианства в 988 году, при князе Владимире, славянский алфавит пришел и на Русь.

2. Нет, не знаю.

3. Не стоит отмечать этот праздник. К чему еще один выходной?

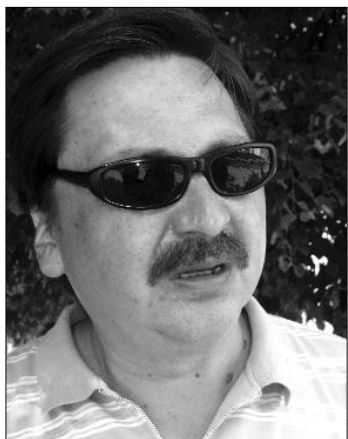

Руслан, студент (Москва):

1. Кирилл и Мефодий русскую письменность придумали.

2. Понятия не имею.

3. В России особо не празднуется. Но делать это нужно, ведь письменность “очень хромает”, нужно больше культурных праздников отмечать на государственном уровне. Мало кто о них знает, лично я впервые слышу.

Олександр Іванович, брокер:

1. Ці святі — засновники слов'янської писемності, перші просвітники, почали переписува-

VOX POPULI

ти кирилицею Біблію, Євангелію.

2. Знаю! День писемності. Звідки дізнався? Від приятеля, що працює у книжковому видавництві.

3. Має святкуватися на державному рівні, адже набуття нацією власної писемності — це завжди скарб культури. Якщо, наприклад, дитину з двох років вести до церкви, якщо вона в десять років буде знати “Отче наш” й молитиметься, то це прищепить їй із раннього віку шанобливе ставлення до великих надбань рідного народу. Має поширюватися більше інформації в школах, у ВНЗ.

Особисто я не святкую День писемності. Треба починати відпочивати вже від самих свят. Великдень, День перемоги, Євробачення, незабаром і День Києва, — “що занадто, то не здорово”.

Ганна, менеджер телекомунікацій:

1. Кирило й Мефодій винайшли слов'янську абетку.

2. Чесно кажучи, не знаю.

3. Звичайно, має святкуватися на державному рівні, адже алфавіт — це основа культури. Щодо мене, то я не святкувати. Проте замислюся, що стільки років тому була винайдена писемність, якою ще й я у XXI столітті з гордістю користуюся.

Підготували
Каріна ВОСТРЯКОВА,
Олена МОРОЗОВА

Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

ШЕВЧЕНКІАНА

“Широкий битий шлях із раю, а в рай узенька стежечка, та й та колючим терном поросла...”
Тарас Шевченко “Щоденник”

Дороги — “шляхи широкі” та “узенькі стежечки” — разом із гіркими думками лягали зморщками на обличчя нашого поета, все життя якого було шляхом пошуку істини та пізнання себе. “Час відкриває істину”, — писав Шевченко в одній зі своїх повістей. Життя відвело Кобзарю небагато часу, більшу частину його Шевченко провів у дорозі. “Взагалі у житті, — читаємо у його повісті “Художник”, — середня дорога є найкращою дорогою. Але у мистецтві, у науці й взагалі у діяльності розумовий середня дорога ні до чого, крім безіменної могили не призводить”.

Перші мандрівки білявого хлопчика по навколишніх із Кирилівкою селами у пошуках “залізних стовпів, що підпирають небо”, були несвідомими кроками босоногої дитини на тернистому шляху пізнання:

*Давно те минуло, як мала дитина,
Сирота в рядині, я колись блукав,
Без свити, без хліба по тій Україні...
Маленький хлопчик починає
шукати свій обрій, його сирітська
душа прагне дороги:*

*Ходив я та плакав, та людей шукав,
Щоб добру навчили...
Життя навчило. Пошуки вчителя і наставника вивели на шлях до Вільна.*

*Далекий шлях пани-брати,
Знаю його, знаю!*

«БЛУКАВ Я ПО СВІТУ ЧИМАЛО»...

*Аж на серці похололо,
Як його зааюю.
Поміряв і я колись —
Щоб його не мірять!..
Розказав би про те лихо,
Та чи то ж повірять!*

Це вже про шлях із Вільно до Петербурга. 800 верст — час, достатній для роздумів. Мандрівні філософи шукали істину в дорозі, але для них це був шлях вільного вибору:

*Затоплю недолу дрібними сльозами,
Затопчу неволю босими ногами!*

Після чотирнадцятилітньої розлуки Шевченко повертається “на Україну милу” вільною людиною й сам обирає собі шлях. Він усвідомлює свою місію, але не уявляє можливих її наслідків — далекий шлях на заслання й безнадію... Чи доведеться повернутися?

*Неначе праведних дітей,
Господь, любя отих людей,
Послав на землю їм пророка;
Свою любов благовістити,
Святу правду возвістити!
Неначе наш Дніпро широкий,
Слова його лились, текли
І в серце падали глибоко!
Огнем невидимим некли
Замерзли душі...*

Вірш “Пророк” написаний у засланні 1848 року. Через дев'ять років Шевченко повертатиметься додому. Астрахань, Нижній Новгород, Москва, й, нарешті, Петербург... А коли ж насправді додому, до “милий серцю” України?

Усе життя поневірявся поет по чужих оселях у чужих землях. Тому

остання подорож на батьківщину влітку 1859 року була викликана твердим наміром оселитися тут на завжди, побудувати власну хату, “білу-білу, наче сметана”, насадити “садок-райочок”, просто дихати повітрям своєї України, ходити по рідній землі, милуватися нею, молитися за неї своїм поетичним словом і, насамкінець, — спочити з миром “хоч на малесенькій горі”.

Думка про смерть починає хвилювати людину, тільки-но вона усвідомлює себе. Ця думка приходить у хвилини відчаю, у дні тяжкої хвороби:

*Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько убога,
Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться риштувать
Вози в далеку дорогу,
На той світ, друже мій, до Бога,
Почимчикуєм спочивать.*

Ці рядки написані Тарасом Шевченком за 12 днів до смерті. 28 лютого 1861 року падав сильний лапатий сніг. Мерзлі грудки землі впали на труну поета... Помер на чужині, поховали далеко від України... Трапилося те, що так лякало:

*Бо серце хололо,
Як подумаю, що, може,
Мене похоронять
На чужині, — і ці думи
З мною сховають!..
І мене на Україні
Ніхто не згадає!*

Бог дав Тарасові останню довгу дорогу на місце вічного спочинку: Петербург, Москва, Тула, Орел, Севськ, Глухів, Батурин, Ніжин,

Бровари, Київ, Канів. Останній шлях Кобзаря...

9 травня (у день перенесення мощей Святого Миколая) в Успенській церкві відбулася панахида, яку правив протоієрей І. Мацкевич, після якої він виголосив промову, що закінчувалася такими словами: “Так, у Бозі почивший брате, бажання серця твого здійснилося: ти хотів жити в Каневі — от і живи ти тут до кінця віку. Благословлю тебе до граду нашого, Україно: в нас покоїться прах Тараса Шевченка!” 10 травня відбувся похорон поета на Чернечій горі.

Від Моринців до Канева, від землі черкаської в землю черкаську, — яким довгим і тернистим був цей шлях, шлях від народження до смерті довжиною в життя...

У дні пам'яті Кобзаря у відділі Національного музею Тараса Шевченка “Хата на Пріорці”, що знаходиться на одній із мальовничих київських околиць, відкрилася виставка художника **ЯРОСЛАВА МАКСИМІВА “ШЛЯХАМИ ШЕВЧЕНКА”**. Ярослав подорожував місцями, де був Тарас Шевченко, відвідав ті пам'ятки, які малював художник, працюючи в Археографічній комісії: Почаїв, Підкамень, Кам'янець-Подільський, Дубно, Острог... Це шевченківські місця Вільно, де пройшла юність Тараса, де навчався Ярослав Максимів. Ще тоді, в молоді роки, він намалював костел Святої Анни, університет, Святу браму, палац Енгельгардта.

Скільки разів згадував ці місця Шевченко у своїх творах, листах, щоденникових записах. Ярослав Максимів не любить розповідати про себе. Скромний, надзвичайно талановитий хлопець родом із Бродів, він відчував красу й значимість дрібниць, які бачить непересічним оком спостережливого митця й натхненної романтичної душі, — бруківка, дерево, хмаринка, хатинки, цвяхи на даху — жодна подробиця, жодна деталь, жодна рисочка не залишається поза увагою художника. Ярослав малює душею. Те, що митці називають натхненням, Ярослав Максимів означає “душевеним трепетом”. Картини художника справді світлі та чисті, теплі й проникливі, бо позбавлені фальші. Його індивідуальний стиль, його особиста манера вражають простотою та безпосередністю й філософською глибиною водночас.

Нічого в цьому житті немає випадкового, світ єднає непересічних людей, і тільки шлях Добра й Любви — єдина дорога у Вічність. І завжди будуть люди, яким вистачить духу йти цим шляхом.

*Неначе степом чумаки
Юсени верству проходять.
Так і мене минають годи,
А я й байдуже...*
(Тарас Шевченко. 1849)

Юлія ЄРМОЛЕНКО,
науковий працівник відділу
Національного музею Тараса
Шевченка “Хата на Пріорці”

ПІСНЮ ЦЮ

Переможці: Елена Папаризу (Греція), К'яра (Мальта), Люмінита Ангел (Румунія) і її гурт

МИКОЛА ТОМЕНКО:

«УКРАЇНІ ВДАЛОСЯ НЕМОЖЛИВЕ — ПРОВЕСТИ НАЙКРАЩЕ «ЄВРОБАЧЕННЯ»

Після завершення пісенного конкурсу «Євробачення—2005» віцепрем'єр-міністр України Микола Томенко, який був співголовою оргкомітету з підготовки та проведення фестивалю, сказав, що «наша команда отримала від попередньої влади таке господарство, що ми стояли перед загрозою перенесення «Євробачення—2005» з України до іншої країни. Тому головне завдання, яке поставив Президент України перед нами, — не допустити зриву конкурсу і провести його на належному рівні. І сьогодні я з упевненістю можу сказати, що наша команда зробила найкраще «Євробачення» за всю 50-річну історію конкурсу».

«Концепція фестивалю, яку ми запропонували, полягала в тому, що це був не лише пісенний конкурс, а, передовсім, — європейська презентація України. Тому окрім самого фестивалю, на Майдані Незалежності в Києві під гаслом «Україна — європейська країна» проходив тиждень української музики. Крім того, і телекана-

ли, і радіостанції активно інформували гостей нашої країни про українську культуру», — зазначив віцепрем'єр.

За словами Миколи Томенка, «вперше за історію конкурсу Президент країни, в якій відбувався фестиваль, мав можливість вітати переможця «Євробачення», а всі європейські країни, в яких ішла пряма трансляція, під час голосування побачили революційний Майдан Незалежності. До того ж, посткарди, які демонструвалися під час проведення «Євробачення», дали можливість побачити обличчя простих людей нової європейської України».

«За більшістю параметрів, зокрема за кількістю глядацької аудиторії, 50-ий фестиваль можна оцінювати як перший, який створив нові стандарти проведення майбутніх конкурсів», — вважає віцепрем'єр-міністр.

«Хоча українські представники й не були серед фаворитів фестивалю, але вся Європа співала українською мовою приспів гімну української Помаранчевої революції. Можна констатувати, що цьогорічне «Євробачення» стало успішною єв-

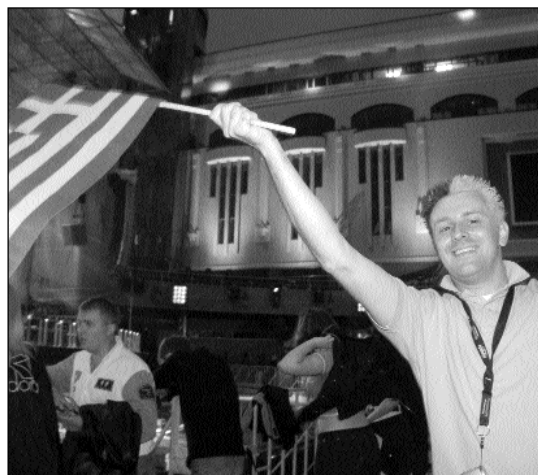
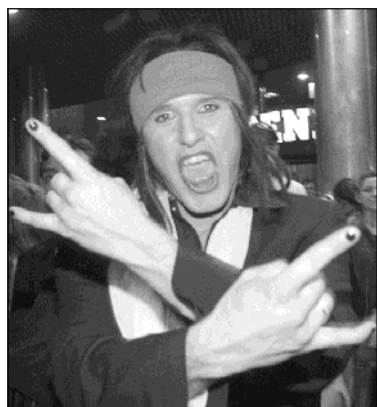
ропейською презентацією нової України», — сказав Микола Томенко.

«Концепцією проведення «Євробачення—2005» в Україні було визначено перетворити звичайний пісенний конкурс на європейську презентацію нашої країни. Наше, 50-те «Євробачення» принципово відрізнялося від усіх попередніх: тижневим марафоном української музики на майдані Незалежності, туристичними поїздками, екскурсіями, відвідуванням музеїв, прямою трансляцією конкурсу в тридцять дев'ять країн Європи тощо», — зазначив Томенко. Тому, на його переконання, європейська презентація України вдалася, і ювілейне «Євробачення» в Україні було найкращим і за кількістю глядачів, і за кількістю схвальних відгуків.

**Прес-служба
віцепрем'єр-міністра**

РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАЛУ:

Греція (230)
Мальта (192)
Румунія (158)
Ізраїль (154)
Латвія (153)
Молдова (148)
Сербія та Чорногорія (137)
Швейцарія (128)
Норвегія (125)
Данія (125)
Хорватія (115)
Угорщина (97)
Туреччина (92)
Боснія та Герцеговина (79)
Росія (57)
Албанія (53)
Македонія (52)
Кіпр (46)
Швеція (30)
Україна (30)
Іспанія (28)
Великобританія (18)

СЛОВО Просвіти

Засновник:
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЦУК

Заступник головного редактора, відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
279-49-47

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Літературний редактор
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
270-55-57

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69.

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
«Слово Просвіти» — 30617

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті «Преса України» у середу. Зам № 3301221

Загальний наклад — 34800

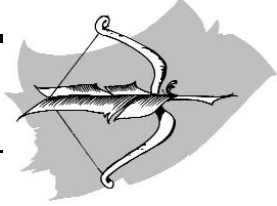
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилення на «Слово Просвіти» обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.

ДЕНЬ КИЄВА

Свою назву Андріївський узвіз дістав наприкінці XVIII сторіччя, після зведення Андріївської церкви. Він був найкоротшим шляхом, що з'єднував Верхнє місто й Поділ. Таким він застається й сьогодні.

Наймасштабніша забудова узвозу почалася наприкінці XIX — на початку XX століття.

КОЛИ ПРЯМУЄМО ВІД СОФІЙСЬКОЇ ПЛОЩІ ДО ПОДОЛУ...

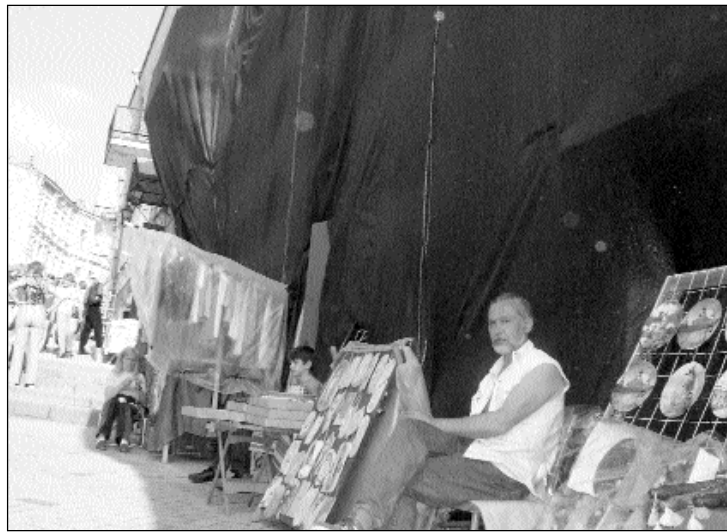
Найпершою нас зустрічає прекрасна Андріївська церква. Ця архітектурна пам'ятка барокового стилю названа на честь Андрія Первозваного, який, прийшовши на Дніпровські кручі, встановив на горі хрест. На ті часи там було язичницьке капище, зокрема капище головного слов'янського бога Перуна. Стоячи на пагорбі, апостол Андрій назвав цю землю святою й промовив пророчі слова: на цьому місці буде побудовано святий храм, а на цих пагорбах буде зведено місто, подібного якому в світі не існуватиме. Справді, на Андріївській горі було чимало церков, проте зараз може порадувати око одна, найвідоміша — Андріївський собор, споруджений у 1749—1754 роках за проектом Растреллі під керівництвом зодчого І. Мічуріна. Це один із небагатьох християнських храмів у Європі, зведених на будинку. Двоповерховий стінобат, що має по вісім кімнат на кожному поверсі, є фундаментом церкви. Навколо храму — зелена тераса, з якої відкривається чудова панорама Дніпрових круч і Подолу.

Сьогодні Андріївська церква функціонує і як музей, і як справжній дім Божий. Як діюча церква храм працює до першої і з п'ятої години щоденно. Протоієрей Віталій розповідає, що останнім часом, із відродженням духовності в Україні, люди масово навертаються до Бога. За ос-

існують такі місця, без яких Київ не можна уявити. Андріївський узвіз, безперечно, саме такий невід'ємний атрибут міста каштанів. Це — серце столиці, найбільш київська з усіх київських вулиць. Сюди люди приходять відпочити душею і тілом, зігріти серце новим сувеніром, поспілкуватися з людьми, відчувати дух мистецького Києва, і саме тут відзначити День Києва.

АНДРІЇВСЬКИЙ УЗВІЗ. ПЕРЕХОЖІ І ГОС-

танний рік тут обвінчалася 150 пар закоханих.

Якщо ж вам захочеться дізнатися детальніше про історію цієї архітектурної пам'ятки, то завітуйте сюди в той час, коли церква працює як музей (із 13.00 до 17.00). Тоді тут вхід платний і можна замовити екскурсію.

АРТ-ГАЛЕРЕЇ

Андріївський узвіз — це справжня Мекка для тих, хто обожає мистецтво. Насолодитися творами майстрів живопису можна просто неба і в арт-галереях. На цій вузькій вулиці нас зустрічають талановиті художники, які продають свої роботи і під дощем, і в спеку. Їхні твори наділені невлотним шармом, самобутністю, неповторністю, оригінальністю, позитивом. Якщо ж якась із робіт припала вам до душі й неодмінно хочеться повісити її в себе над ліжком, то придбати її можна без зайвого клопоту, аби лише грошей вистачило. У середньому ціни від 50 до 5000 гривень, проте торгуватися можна завжди. Це проблематично лише для іноземців, оскільки їм дуже важко оформити документи для вивозу картин за кордон.

Щодо галерей, то тут їх просто незліченна кількість. І "Арт блюз", і "Галерея 36", і "Триптих", і "Ательє Карась", і "Фортуна", і "Sovi-art", і, безперечно, найвідоміша галерея не лише в Україні, а й у Європі — "L-Art" і ще багато інших. Просторі, "європейські" зали не відволікають відвідувача й дозволяють повною мірою насолодитися мистецтвом. Що не кажи, а побачити є що. Тут виставляються такі відомі

мі серед бгеми художники, як Ілля Чичікан, Антоніо Тамборро, Вачік Нарозян, Микола Журавель, Євген Рибаченко тощо. Картини — на будь-який смак, починаючи від класичних пейзажів і закінчуючи веселенькими Міккі-Маусами.

ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ

Прямуючи Андріївським узвозом, важко не помітити колоритної постаті городового. У Києві XXI сторіччя явище доволі незвичне. Він не лише прикрашає узвіз у будь-яку пору року. Він тут працює. Вже протягом трьох років Віктор Іванович чатує біля входу ресторану "За двома зайцями", запрошую-

Але одна галерея яскраво виділяється на тлі інших. Це — галерея психоделічного мистецтва, чи не єдина на території країн СНД. Тут можна придбати справді унікальні речі. Кожна робота — авторська, купуючи її, людина може бути впевнена, що другої такої не буде в цілому світі. У чому ще унікальність одягу, прикрас, мундштуків і картин, представлених тут? Це, переважно, — клубна атрибутика. Тобто, візерунки на одязі і прикрасах зроблено флюорисцентною фарбою, і вони свіяться у темряві. Атмосфера в галереї, порівняно з іншими художніми, доволі специфічна — затишна, загадкова, домашня, заспокоїлива, без пихатої офіційності. Ця галерея варта того, щоб сюди завітати. Тому, якщо хочете заспокоїтися і трохи побути наодинці з собою, — обов'язково зайдіть сюди, навіть якщо не збираєтеся нічого купувати.

чи сюди перехожих. Його завдання — "заманити" якомога більше клієнтів. І з цим "городовий" справляється бездоганно. Алла Пугачова, Клара Новікова, Юрій Гальцев стали постійними відвідувачами ресторану виключно завдяки Віктору Івановичу. Окрім того, він створює відповідну атмосферу: ще не зайшовши в ресторан, відчуєте лагідний дотик минулого.

До речі, своїм успіхом ресторан справді зобов'язаний саме панові Віктору. Невеличка вивіска розташована надто високо, її не одразу помітиш, а

от городового...

Ми теж прийняли щире запрошення і зайшли всередину. Відверта гостинність, — і одразу стало зрозуміло, що кожен клієнт тут бажаний. Чесно кажучи, питань виникло чимало, тому вирішили розпитати адміністратора.

Ресторан має три зали: буфет (тут можна попиту чаю або кави, до яких обов'язково додається "авторська" цукерочка); Мисливська зала (оздоблена відповідно, основна дивовижа — кінь, що виходить зі стіни) і Купецька зала (сприяє інтимному настрою). Завжди жива музика, репертуар змінюється щодня. Є також дитяча кімната.

Меню в ресторані — укронні страви — ушками і "Зая-люди входять (лика), з напоїв а з лу-ві-р і-е.

Він був захоплений і меню, і сервісом ресторану.

У штаті ресторану працює 6 поварів: двоє готують холодні страви, двоє — спеціалізуються на м'ясі і ще двоє — на кондитерських виробках. Ціни коливаються від 70 до 300 гривень, але, варто зазначити, що й порції тут чималі.

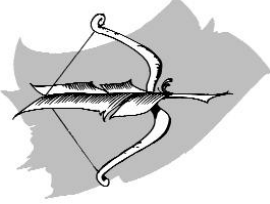
МУЗЕЙ БУЛГАКОВА

Будиночок № 13 на Андріївському узвозі — всесвітньо відомий музей Михайла Булгакова. Колись тут жив видатний письменник, а сьогодні оселилися ще й вигадані ним герої — сім'я Турбіних.

Перший поверх займають дві виставкові зали й Літературна світлиця. Підвал і веранди також використовують для виставок. У дворику будинку проходять різноманітні спектаклі, вечори, фестивалі та зустрічі. "Музейні театралії" тут влаштовуються регулярно. І потрібно зазначити, що вони гідні самого Майстра!

А ось другий поверх займає постійна експозиція — "Дім Турбіних". Будинок

сповнений таємничими звуками, запахами й різноманітними прикметами "п'ятого виміру". Про те, як герої відомого булгаковського твору поживають, чим займаються і як це все влаштовано, можна дізнатися лише самому, відвідавши таємничий будинок. Розповісти про це неможливо (здається, єдиний випадок, коли слово не зможе передати всю повноту емоцій). І якщо забажаєте туди потрапити, пам'ятайте, що музей працює щодня, крім середи.

ТЕАТР "КОЛЕСО"

Життя — це рух. Рух у майбутнє, нескінченна динаміка. У цьому й полягає сенс існування унікального театру "Колесо", що на Андріївському узвозі, 8. Чи можете уявити театр, в якому глядач почасти задіяний у виставі? Камерна сцена, талановитий акторський колектив, самотність гри "очі в очі", ексклюзивні вистави — все це дає можливість занурити глядача в те,

що відбувається на сцені, зміцнити контакт актора з аудиторією, перетворити майстерність гри на спосіб мислення.

Театр "Колесо" надзвичайно популярний не лише в Україні, а й серед світових театральних критиків. Виставам театру аплодували глядачі США, Франції, Шотландії, Польщі. Тому не дивно, що визнаний світовою громадою театр працює на постійних аншлагах.

Справді, коли заходиш до приміщення, піднімаєшся сходами, то відчуваєш енергетику дії, бачиш живі емоції на фотографіях, дишаєш повітрям таланту й відданості своїй справі. У цій атмосфері постійного руху не можна не зауважити, що будь-який творчий колектив має утримувати впевнена й міцна рука. У даному випадку, засновником, директором і художнім керівником є заслужена артистка України І. Кліщевська.

Творчий колектив театру допомагає глядачеві краще

пізнати себе, деякі вистави здатні навіть позбавити людину комплексів. Родинна атмосфера з 70 місцями у залі й у середньому невисокі ціни (15—35 гривень) спонукають нас здійснити бажання душі після важких днів праці: розслабитися і насолодитися справжнім мистецтвом гри.

МУЗЕЙ ОДНІЄЇ ВУЛИЦІ

За цією скромною назвою прихована історія цілого міста. Здавалося б: усього дві невеличкі зали (постійна експозиція і виставкова), але потрапляєш усередину, — і час ніби розчиняється. Тут, як у старій бабусиній скриньці, зберігся дух Києва кінця XIX—початку XX сторіччя. Можливо, тому, що абсолютно всі речі, від меблів до костюмів, винятково оригінальні. Усі вони — справжні. Майже кожна родина має якісь фамільні цінності, які дома тримати важко, а викинути шкода. І тоді їх приносять у цей музей. Таким чином сюди "переїхало" кілька сімейних архівів. І працівники музею впевнені, що кожна річ зберігає і випромінює енергетику свого власника. Чи не тому, переступаючи поріг музею, ти ніби переходиш крізь межу віків?

Тут трапляються просто надзвичайні випадки. На наших очах жінка, що побачила в одній із вітрин фотографію мешканки узвозу кінця XIX—початку XX сторіччя, підкликала екскурсовода і запитала, що це. Спочатку ми не зрозуміли такої гарячої зацікавленості. Але потім помітили, що жінка, яку ми бачимо перед собою, і дівчина з фотографії не просто дуже схожі, а майже ідентичні! Так ми стали свідками зустрічі через роки.

Музей відтворює історію Андріївського узвозу чи не від апостола Андрія, але більшість експозиції присвячена тому періоду, про який працівники музею могли надати якісь матеріальні свід-

чення, а людина, самостійно чи з екскурсією, може здійснити подорож у часі й просторі. В експозиції перше, що ви бачите, — археологічні знахідки, які передають давнину київської культури, матеріали, що стосуються літописних легендарних подій, скажімо, розповідають про Литовсько-Польський період. Тут представлено елемент релігійного життя Києва — вбрання католицького священика. Саме так працівники музею натякають на те, що в Києві, крім православ'я, існували ще й інші конфесії. Далі — спеціальний блок, присвячений Андріївській церкві. І ось уже після цього ми можемо побачити, хто і як жив на Андріївському узвозі: прямуючи від вітрини до вітрини, від будинку до будинку, ми з вами поринаємо в історію Андріївського узвозу під чаруючі звуки патефона. Експозиції, що відтворюють інтер'єр, не підписані. Кожен має можливість по-своєму інтерпретувати сюжети. Експозиції дуже насичені й кожний предмет надзвичайно інформаційний. Навіть невеличкий куточок можна прочитати, як книжку, залежно від того, хто на що налаштований.

Окрема вітрина присвячена будинку, який у народі називають Замком Річарда Левине Серце. Цю розкішну будівлю, виконану в псевдоготичному стилі, романтичні кияни наділили паранормальними властивостями: тут живуть майже всі привиди і страховиська столиці. Хоча насправді у цьому будинку немає абсолютно нічого незвичайного. Фахівці вважають, що Замок Річарда — звичайнісінький приклад архітектури початку XX сторіччя.

Є в експозиції і фрагменти, присвячені скандальним сторінкам історії вулиці. У середині XIX сторіччя на Андріївському узвозі розташовувалися майже всі столичні будинки розпус-

ти. Кілька вітрин повідають про ті пристрасті, які вирували за заштореними віконцями будиночків "під червоним ліхтарем".

Та нас більше зацікавила вітрина, присвячена П. Житецькому, авторові численних досліджень з історії української поезики та активному просвітнянину, який чимало зробив для "Просвіти". Він тривалий час жив на Андріївському узвозі і відповідно, Музей однієї вулиці не міг обійти його своєю увагою. Тут підібралася колекція фан-

тастичних речей, пов'язаних із діяльністю його однодумців і діячів "Просвіти" і творів самого П. Житецького.

Свята кожний проводить по-різному. Але в одному ми точно впевнені, — якщо на День Києва ви завітаєте на Андріївський узвоз, вас усюди зустрінуть із тією щирою привітністю, яка притаманна винятково цій надзвичайній вулиці, і якою гостили нас.

Євгенія МАЗУР,

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО БУТТЯ УКРА-

Конференцію привітала заступник Міністра культури та туризму Ольга Григорівна Бенч, яка підкреслила велику роль духовності у відродженні та утвердженні української державності. Побажала плідної роботи.

Було заслухано 22 доповіді на надзвичайно важливі теми, з яких особливої уваги гідні такі: Вадима Миценка "Космічне походження лю-

Науково-практична конференція з місткою назвою "Буття українців" відбулася 21 травня в Українському Домі. У її роботі взяли участь 700 делегатів з усіх областей України. Скликали поважне зібрання Благодійний фонд пам'яті Юрія Миролюбова і Громадський фонд реконструкції та сприяння збереженню культурної спадщини України.

дини", Юрія Шилова "Слов'яни: становлення етносу й цивілізації", Едуарда Добжанського "Український

звичай — світогляд і спосіб життя народу", Галини Лозко "Коло Свароже", Анатолія Кондратьєва "Цнотливість — родинний оберіг нації", Леопольда Яценка "Українська пісня", Марії Грицай "Актуальність та ефективність традиційної давньоукраїнської системи харчування", Володимира Пилата "Історія розвитку школи Бойового Гопака", Василя Триліса "Про український фольклор і українську душу" та ін. Із цими доповідями "Слово Просвіти" обов'язково ознайомить читачів у наступних числах, запросить їхніх авторів до співпраці.

На конференції діяла виставка митців народного мистецтва, на якій представлені кращі взірці української писанки, Покуть у наших Предків (священне місце в житті українців), обрядові хліби, рушники України, український булат, соломопле-

Гопак під керівництвом Володимира Пилата

тіння, зібрання дерев'яної скульптури, вироби з каміння, трипільське гончарство і пластика, музичні інструменти, досягнення українського цілительства (трави), твори художника Віктора Кржижанівського "Світло пращурів наших" та ін.

Продемонстрували свою майстерність фольклорні колективи, митці та гурти: "Рідна пісня", хор

"Гомін", "Троянь", майстри школи "Бойового гопака", кобзарі Володимир Горбатюк, Василь Лютий, Володимир Кушпет та ін.

До речі, на цій конференції вперше зібралися представники обох гілок українських рідновірів.

● **Іван ПИЛИПЕНКО**
Фото автора

Євген Товстуха та Ольга Бенч

Виходячи зі свого багаторічного досвіду наукового вивчення різних мов і міжмовних відносин, зокрема й палеолінгвістичного характеру, історії мовного самоствердження багатьох народів, мовної політики різних держав, Орест Ткаченко використав свої знання для пошуку шляхів подолання нинішньої кризової мовно-культурної ситуації України.

Характерно, що в радянський період своєї наукової діяльності, коли опублікувати об'єктивний науковий аналіз української мовної ситуації було неможливо, О. Ткаченко багато уваги присвятив вивченню і реконструкції нині мертвої фінно-угорської мерянської мови та обставинам її остаточного зникнення. Як зазначає дослідник у передмові до книжки "Українська мова і мовне життя світу", сам вибір об'єкта його попередніх досліджень "стимулювався значною мірою загрозливим станом української мови, який склався в той період, коли писалися ці праці, і який, до речі, повністю ще не усунено". Доля маловідомої зниклої фінно-угорської мови зацікавила О. Ткаченка з кількох причин, зокрема внаслідок близькості періоду її остаточного занепаду до нашого часу, а також через те, що ця мова зникла під впливом російської мови, асиміляційний тиск якої лишається загрозливим і для української (с. 3—4).

Енциклопедичні знання О. Ткаченка, ґрунтовна обізнаність із розмаїттям мовного життя світу дали можливість дослідникові ввести мовно-культурну ситуацію України в контекст світового досвіду. До цінних теоретичних здобутків ученого належить, зокрема запропонована ним соціолінгвістична класифікація мов. Виходячи з поширеності й значущості мов, О. Ткаченко виділяє такі їхні різновиди: 1) мови індивідуального поширення; 2) мови часткового вікового поширення; 3) мови часткового етнічного поширення; 4) мови часткового територіального поширення; 5) мови повного територіального поширення; 6) мови позатериторіального поширення; 7) мови екстериторіальні (с. 63).

Особливо актуальним з огляду на аналогії з українською соціолінгвістичною ситуацією є опис мов часткового етнічного (соціального) поширення і мов часткового територіального поширення. До перших О. Ткаченко зараховує ряд мов колишнього Радянського Союзу — ер-

вимирання стане, перед остаточним вимиранням, мовою однієї особи, останнього її носія" (с. 74—75).

Важливим для соціолінгвістичної перспективи української мови є розглянутий ученим історичний досвід тих народів, яким вдалося поширити вживання своєї мови на весь етнос, подолавши стадію часткового етнічного поширення мови, що виникає, як правило, тоді, коли народ опиняється в межах багатонаціональної держави, де панівне становище займає інший народ. До таких мов належали свого часу деякі слов'янські мови Центральної Європи — чеська, словацька, словенська, а також литовська, латиська, естонська, фінська.

ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ТЛІ МОВНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ ІНШИХ НА-

Минулого року в київському видавництві "Спалах" вийшла книжка відомого мовознавця, чл.-кор. НАНУ Ореста Ткаченка "Українська мова і мовне життя світу". Працю було опубліковано на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за Програмою випуску соціально значущих видань. Варто зазначити, що книжка за своїм змістом не тільки відповідає призначенню програми, — на сьогодні важко знайти в Україні видання, яке б могло конкурувати з дослідженням Ореста Ткаченка за ознакою "соціально значущість".

Народи, яким удається здолати наслідки асиміляційного тиску іншої держави і зробити свою мову загальноетнічним засобом спілкування, утворюючи власну державу, відповідно утверджують свою мову й у функції державної, тобто вона переходить від стану загальноетнічного поширення до стану загальнотериторіального поширення, стає мовою міжнаціонального спілкування в межах відповідної держави.

Великий інтерес становить здійснене мовознавцем дослідження спільних і відмінних рис у перебігу процесів мовно-культурного самоствердження різних народів. Наголошуючи, як і переважна більшість закордонних соціолінгвістів, на вирішальній ролі національної еліти у збереженні мови як основи національної культури й ідентичності, О. Ткаченко показує відмінність шляхів утвердження своєї мови в ролі загальноетнічного засобу спілкування у народів державних і бездержавних. Як доводить учений на прикладі поляків у складі Росії, Австрії і Прусії та угорців у

власною етнічною мовою дуже довго говорило, як правило, село (с. 74). Дослідник детально зупиняється й на вивченні історії мовно-культурного розвитку "селянських" народів, простежуючи процес поступового виокремлення з їхнього середовища освіченої верстви інтелігенції, що стає в оборону прав свого народу. Основною мовно-культурного, а згодом і державного утвердження таких народів виступає, передусім, заможне селянство, що О. Ткаченко доводить на прикладі так званих "сірих баронів", вихідців із заможних селян у Литві, Латвії й Естонії, що створили міцну основу для постанови національної еліти, яка змогла успішно змагатися зі старою зденаціоналізованою елітою —

польською або спольщеною (здебільшого в Литві), німецькою або понімеченою (у Латвії й Естонії). "Перетягши на свій бік і ренаціоналізувавши мовно асимільованих литовців, латишів і естонців, — пише учений, — ці "сірі барони" змогли пізніше відтіснити в своїх країнах від влади й економіки своїх чужоземних непримиренних, відповідно польських і німецьких, конкурентів і надати процесові мовно-національного відродження незворотного характеру" (с. 271).

Такий шлях мовно-культурного, а відтак і державного самоствердження дослідник вважає перспективним і для України. "І тут село (і близькі до нього за українською мовою малі провінційні містечка й міста) має відіграти таку саму важливу роль. — Зазначає мовознавець. — Проте для цього має значно зрости економічний добробут села (і провінції в цілому). Злиднений жебрак, що тікає від бідкування з села до міста, позбавлений почуття своєї людської, національної й мовної гідності, і в зрусіфікованому місті він неминуче зросійщується. Тільки справді міцний господар ("хазяїн"), чи власною особою, чи в особі своїх, також заможних, та ще й освічених дітей, може і в місті почуватися таким самим господарем. А оскільки йому дискомфортно в російськомовному оточенні, він зможе ефективно і своїм прикладом, і своїми грошима, і підкріпленими ними діями створити в місті догідну йому національно-мовну атмосферу" (с. 271).

До провідних тез, які обстоює О. Ткаченко в своїх соціолінгвістичних дослідженнях, належить теза про необхідність вироблення мовної стійкості як обов'язкової передумови для успіху процесу мовного самоствердження народу. Поняття мовна стійкість дослідник вживає для характеристики індивідуальної або групової мовної поведінки. Що до національної спільноти ця риса виявляється у збереженні колективної вірності своїй мові, що дуже важливо для виживання народу в умовах бездержавності.

У процесі набуття народом мовної стійкості він має спертися, на думку О. Ткаченка, на такі чотири чинники: національну традицію, на підставі якої мають розвинутися нерозривно між собою пов'язані національна свідомість та національна солідарність, що, в свою

чергу, сприятиме розвитку національної культури, після чого буде задіяно четвертий чинник — національний мир і співробітництво з іншими народами, насамперед, сусідніми (с. 215).

Подальші висновки, що їх зробив мовознавець на підставі вивчення й зіставлення різноманітних мовних ситуацій світу і шляхів різних народів до утвердження своєї мови й ідентичності, полягають у наступному: "Внаслідок мовного самоствердження народу, яке передбачає і появу національної держави, мова стає: 1) загальнонаціональною, тобто властивою всім верствам відповідного народу, як у селі, так і в місті; 2) загальнодержавною, тобто використовуваною

Для того, щоб українська мова, як і інші державні мови, досягла рівня загальнотериторіального поширення, необхідно шляхом відповідної мовної політики, що її впроваджує керівна еліта, зсинхронізувати мовний розвиток Західної і Східної України, тобто українська мова має стати мовою загальноетнічного поширення не тільки на заході, а й на сході. Лише після цього вона зможе стати й мовою міжнаціонального спілкування в Україні, отже, стати мовою загальнотериторіального поширення, як це властиво абсолютній більшості державних мов інших країн.

Як підкреслює мовознавець, європейський і світовий досвід державотворення засвідчує загальну тенденцію до виникнення однаціональних держав унаслідок незалежності окремих національних країн і здобуття ними державної незалежності, що не перешкоджає наявності в них національних меншин. Події останніх десятиліть підтвердили цю загальну тенденцію розвитку, зумовивши розпад на окремі держави багатонаціональної Югославії, розпад Чехословаччини і крах останньої імперії Європи — Радянського Союзу, що був фактичним спадкоємцем і продовженням Російської імперії.

Праця О. Ткаченка, в якій узагальнено світовий досвід мовного самоствердження народів, переконливо, з об'єктивних наукових позицій доводить загальний принцип побудови держави на основі загальнотериторіального поширення однієї національної мови, що виступає головним чинником формування національної культури й ментальності та консолідації не тільки корінного етносу, а й національних меншин.

У зв'язку з цим дослідник приділяє певну увагу й аналізу проєктів, що вимагають затвердження двомовності на державному рівні. **"Прийняття двох державних мов, — пише він, — у суперечтвєржденню прибічників державної двомовності не продемонструє всьому світові ані де-**

Фото Ганни Оборської

Лариса Масенко

не лише її носіями, але й усіма іншими етносами або національностями його держави як загальнодержавна мова і як засіб міжнаціонального спілкування; 3) універсальною, тобто такою, що обслуговує геть усі потреби населення даної національної держави і її мешканців; 4) усталеною остаточно в своїх основах, тобто повністю

Народ бездержавний, той, що ніколи не мав держави або здавна її втратив, не може активно протиставитися нав'язаній йому системі асиміляції. Ті його представники, що соціально вишикуються, переходять на мову панівної на їхній території держави.

нормалізованою на всіх рівнях як літературна мова й відновленою в усій безперервності своєї зафіксованої традиції, якщо протягом її історії їй заповідано порушень з боку чужої держави чи чужих держав, які підкорили народ, носія відповідної мови" (с. 215).

Соціолінгвістичну характеристику різних мов світу з особливою увагою до кризових моментів у їхній історії, аналіз почальних для українців прикладів як спадного, так і висхідного соціолінгвістичного розвитку мов здійснено в книзі у зіставленні з мовною ситуацією в Україні. Розглядаючи історію української мови і формування її літературного стандарту, О. Ткаченко підкреслює незсинхронізованість цих процесів на сході й заході і характеризує розбіжності у мовному розвитку між Східною і Західною Україною як "розбіжності між Азією і Європою" (с. 51).

Нинішнє становище української мови дослідник визначає як близьке до кризового, оскільки вона не стала не тільки мовою загальнотериторіального поширення, як це мало бути де факто відповідно до її державного статусу, — її не можна віднести навіть до мов загальноетнічного поширення, оскільки на Сході значна частина українців вживає російську в побутовому спілкуванні.

мократичних устремінь України, ані додасть їй престижу як європейській державі, бо протегуючи самій тільки російській мові (на шкоду українській та іншим мовам України), Україна виявить себе як державу, орієнтовану виключно на Росію, а радше за все просто її фактичну провінцію (з традиційною антиукраїнською політикою), і неприхильну як до України та українців, так і до інших безпосередніх або дальших сусідніх держав, з їхніми народами, оскільки носії білоруської, польської, угорської, болгарської, грецької мов будуть поставлені в незрівнянно гірші умови розвитку, ніж носії української і російської" (с. 268—269).

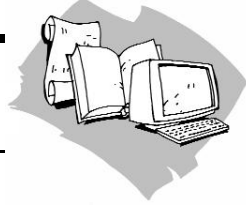
Підсумовуючи цей далеко не повний огляд праці "Українська мова і мовне життя світу" Ореста Ткаченка, зазначимо, що вона конче потребує перевидання масовим накладом і поширення в усіх регіонах нашої держави, передусім, в освітніх закладах. Корисно було б ознайомитися зі світовим досвідом мовно-культурного самоствердження і депутатам Верховної Ради. Можливо, це зменшило б кількість запитів про захист російської мови в Україні.

● Лариса МАСЕНКО

Злиднений жебрак, що тікає від бідкування з села до міста, позбавлений почуття своєї людської, національної й мовної гідності, і в зрусіфікованому місті він неминуче зросійщується. Тільки справді міцний господар ("хазяїн"), чи власною особою, чи в особі своїх, також заможних, та ще й освічених дітей, може і в місті почуватися таким самим господарем.

зя-мордовську, мокша-мордовську, марійську, башкирську, білоруську, єврейську (їдиш), де значна, а іноді навіть більша частина відповідного етносу користується не мовою свого народу, а іншою, як правило, російською. Як доводить дослідник на конкретних історичних прикладах, доля мов неповного етнічного поширення залежить від їхнього соціолінгвістичного розвитку, від того, який він матиме характер — спадний чи висхідний. "За спадного розвитку, — пише мовознавець, — якому не поставлено перепон і протидії, які б сприяли піднесенню престижу мови, її поширення серед усіх верств народу, може розпочатися нестримний процес поступового витіснення власної етнічної мови іншою, який у кінцевому підсумку може призвести до того, що поширення мови спочатку звузиться до одного, найстаршого покоління, а згодом у міру його

складі Австрії, народи, що пережили в минулому період державності, втративши незалежність, активно протидіють нав'язуваній колонізатором мовно-культурній асиміляції. Головним носієм національної свідомості й опірності інкультурному впливові виступає в таких ситуаціях національна еліта, сформована в попередній період державності. Натомість народ бездержавний, той, що ніколи не мав держави або здавна її втратив, не може активно протиставитися нав'язаній йому системі асиміляції. Ті його представники, що соціально вишикуються, переходять на мову панівної на їхній території держави. У такий спосіб відбувається денационалізація еліти й відчуження її від народу, внаслідок чого постають так звані "селянські" народи, якими в минулому були литовці, латиші, естонці, фіни, бо в переважній більшості випадків у цих народів

КОНКУРС

17 травня в київському Будинку вчителя відбулося веселе дійство з ноткою суму — вручення нагород лауреатам Всеукраїнського конкурсу юних поетів, прозаїків і композиторів “Диво калинове” імені Дмитра Білоуса та дитячо-юнацького конкурсу патріотичного плаката і малюнка “Палітра українського слова”. Веселе, бо отримувати (і вручати) заслужені нагороди — приємно і втішно, а сумне, бо вже немає того, чий ім'ям названо конкурс, — дитячого письменника Дмитра Білоуса.

Конкурс “Диво калинове” проводиться Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Т. Шевченка із залученням провідних митців, письменників. Цього року журі складалося із заступника голови ВУТ “Просвіта” Миколи Нестерчука, письменників Василя Василяшкі (голова журі), Анатолія Качана, Віталія Мороза та Бориса Списаренка. Мета конкурсу — формування молодого покоління в душі високих духовних і естетичних ідеалів, виховання любові до України, завдань консолідації українського народу, утвердження української мови як мови чільної нації, основи нашої духовної та художньої культури, виховання любові та пошани до рідного слова, популяризація літературної і музично-пісенної української творчості. Члени журі кажуть, що цього року творів, надісланих на конкурс, було дуже багато. Найактивнішими виявилися земляки Дмитра Білоуса — сумчани. Також були конкурсанти з Київської, Закарпатської та Львівської областей.

Перше місце в номінації “Поезія” у віці 7—9 років дісталось Манько Наталії, учениці 1-Б класу Конотопської ЗОШ І—ІІІ ступенів № 11 Сумської області за загадку “Я такий собі маленький” і казку “Пригода шубки Заюні”. Друге місце в цій номінації розділили Віталіна Білоус — учениця 5 класу Чорнодобрівської ЗОШ І—ІІ ступенів Глибочького району Чернівецької області за вірш “Мамине сонечко” і “Весняну казку” та Андрій Космінський — учень 4-А класу СЗОШ І—ІІІ ступенів № 69 м. Конотоп Сумської області за вірші “Бабуся”, “Мама” і “Не все так ясно”. Третє місце отримали дев'ятирічна Мирослава Маслово — учениця гімназії № 39 Києва (студія Дмитра Чередниченка “Радосинь”) за вірші “Дитсадок”, “Не йдїть!”, “Свято для цуценяти” і Юлія Мовчан — учениця 4-го класу ЗОШ № 5 м. Конотоп Сумської області за вірші “Я не серджусь на сестричку”, “Рідне місто” та “Рукавички”.

У цій же віковій категорії в номінації “Проза” перше місце посіла Анна Філь — учениця 2-го класу Конотопського навчально-виховного комплексу: ЗОШ І ступеня — дошкільний навчальний заклад “Казка” Сумської області за шкільний твір “Диво калинове — українська мова”; друге — дев'ятирічний Олег Смажило (літературна студія “Любисток” Палацу дитячої та юнацької творчості м. Дрогобич Львівської області) за літературний твір “Не хочу в Португалію!”; третє — Анна Деряпа, учениця 2-го класу Попівської ЗОШ І—ІІІ ступенів № 10 Сумської області за казку “Подарунок Білочці від Сонця”.

У віковій категорії 10—13 років призерів менше. Так, у номінації “Поезія” перше місце дісталось Тетяні Кошці, учениці 7-го класу Попівської ЗОШ І—ІІІ ступенів Конотопського району Сумської області за вірш “Калинова зоря Дмитра Білоуса”; друге — тринадцятирічному Олександру Урбану, учневі ЗОШ № 69

м. Львів (літстудія “Галиця” Львівської МАН) за вірші “Мій подарунок Святому Миколаю”, “Казкар-чарівник” та “Не той Вітчизну береже...”; третє — Максиму Прокопенку, учневі 8-го класу Попівської ЗОШ І—ІІ ступенів (літгурток Конотопського районного центру позашкільної роботи Сумської області) за гумористичні вірші “Чудодійні ліки”, “Покараний хвалько” і “Прибіг Петрик із плачами...” та тринадцятирічному Сергію Дзюбі, учневі ЗОШ № 103 м. Київ за вірш “Рідна мова”. У номінації “Проза” перше місце отримали В. Прескурій, учень Герцаївської ЗОШ Чернівецької області за нарис про свого дідуся Івана “Нескорений” та Анна Самодай, учениця Конотопської гімназії Сумської області за новелу “Солов'ї у клітці не співають”; друге — Світлана Ілляшенко, учениця 6-го класу Конотопської ЗОШ І—ІІІ ступенів № 10 Сумської області за казку “Пригоди білченяти”.

СЛОВО ВУСТАМИ Й ОЧИМА

Справді — замилюєшся

Найстарша вікова категорія — 14—17 років ознаменована такими переможцями: у номінації “Поезія” перше місце — Ганна Микуня, учениця 10-го класу ЗОШ № 1 (м. Рахів Закарпатської області) за вірш “Україна для мене” й Ольга Мацюпа (с. Підбірці Пустомитівського району Львівської області, студія “Галиця”) за вірші “Ярмарок”, “Різдвяний мотив” і “Самотня жінка”; друге — Яринка Черняк (м. Львів, літературно-перекладацька студія “Голос”) за вірші “Спинилась сльоза”, “Ялинка” і “Дорога біжить під ногами” та Олег Єршов, учень Конотопської гімназії Сумської області за вірші “Навіяне”, “Плач осені” та “Дірка”; третє — Альона Коротка, учениця Конотопської спеціалізованої школи І—ІІІ ступенів № 12 Сумської області за акровірш “Поезія — це свято як любов”; у номінації “Проза” перше місце — Анастасія Корж, учениця Білоцерківського ліцею (літературна студія “Первоцвіт”) за літературні твори “Доля “Кобзаря” та “Нова радість стала” й Олеся Ребрик, учениця Ужгородської гімназії за прозовий твір “Майже роман (на п'яти сторінках) або Про великих слонів”; друге — Оксана Нестеренко, учениця Конотопської гімназії Сумської області за літературний твір “Усе моє зоветься Україна” і Ганна Шкіра, учениця Іршавської гімназії Закарпатської області за казку “Дідусь і шипшина”; третє місце дісталось Євгенії Гроїці, учениці Лебединської ЗОШ № 3 Сумської області за літературний твір “Рідна мова як скарб” і Марусі Весні, учениці ЗОШ № 100 м. Львів (літературно-перекладацька студія “Голос”) за прозовий твір “Журавлине перо”.

Спеціальну премію “За оригінальний твір” отримав Сергій Тимченко — учень Конотопської

Голова ВУТ “Просвіта” Павло Мовчан вітає переможців

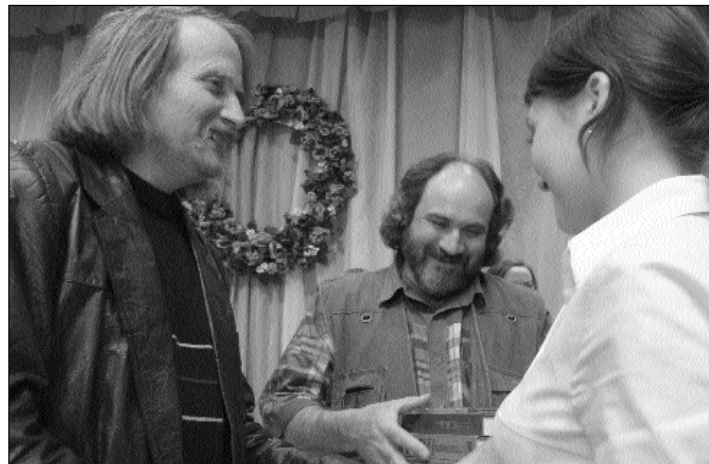
спеціалізованої середньої школи № 12 Сумської області за акро-есе крилатих висловів про рідну мову “У вінок мові (Кохана українська мова)”.

юнацтва), друге — Костянтин Кравченко (учень СШ № 106), третє — Аліна Сичова (вихованка Святошинського центру позашкільної роботи м. Київ) та Соломія Добровольська (студентка 3-го курсу образотворчого факультету Київської дитячої академії мистецтв). Серед найстарших три призові місця зайняли відповідно Наталія Кравчук (вихованка Київського палацу дітей та юнацтва), Марія Ладоненко (вихованка Київського палацу дітей та юнацтва Дніпровського району) та Марія Гермашева (СШ № 218 м. Київ). Юні художники також отримали заохочувальні призи. Серед щасливців: Дмитро Дубченко, Катерина Липовцева, Андрій Самойленко, Юлія Тринцукова, Софія Рунова, Юлія Чеплянська, Марія Крук, Оксана Рура, Микола Зенич, Вікторія Пузиренко, Тамара Гужовська, Марічка Бардин, Марія Дарій, Валерія Атаманенко, Настя Прокопенко, Олена Шутенко, Тетяна Додонова, Олеся Онкович, Аліна Рудь, Роксолана Добровольська, Катерина Сергеева, Вікторія Півторацька, Валентина Яременко, Ірина Григоренко.

Переможці отримали книги видавництва “Просвіта”, диски, фотоапарати й цукерки. А ще — святковий концерт і багато привітань від членів журі та голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана, який звернувся до конкурсантів із такими словами: “Наш внутрішній світ — це той, який виділяєте ви, найобдарованіші, бо тільки діти можуть потрактувати нам те, що ми, дорослі, втратили. І коли спочатку було слово, то це слово було вимовлене ангельськими дитячими устами. Наша мова заслуговує, щоб її любили, щоб її плекали. І тоді ніхто не зазіхатиме на наші статки, бо всі побачать, що ми народ зі стійкими традиціями”.

Редакція “Слова “Просвіти” також приєднується до привітань і пропонує читачам твори лауреатів.

● **Марія КРИШТОПА**
Фото **Ганни ОБОРСЬКОЇ**

Генії сучасності Володимир Гарбуз та Валерій Франчук нагороджують

ТВОРИ ПЕРЕМОЖЦІВ

ПРИГОДА ШУБКИ ЗАЮНІ

В однієї маленької дівчинки була гарненька заяча шубка. Дівчинка називала її Заюня. Це ім'я дуже подобалося шубці. Але одного разу дівчинка чомусь наклеїла на шубку жуйку і кинула її в куток. Образилася шубка і вирішила втекти в ліс. “Піду, — думає шубка, — в ліс до своїх братиків — зайчиків”. Дуже їй захотілося з кимось потоваришувати. Вночі, коли дівчинка лягла спати, шубка подалася до лісу.

А ось і зайці біжать їй назустріч: “Ой, хто це?” — запитали зайці. Зраділа шубка і кричить: “Це я — Заюня!” Але зайчики сказали: “Ні! Це — не справжній заєць! Це — якесь опудало!” Побігли собі зайці геть, а шубка залишилася сама-самісінька.

Зовсім темно стало в лісі. Страшно шубці. Розплакалася вона, аж промочила від сліз. Побрела додому. Іде та й думає, як би сказати дівчинці, щоб та краще з нею поведилася.

Але нічого не треба було говорити. Справа в тому, що дівчинка все це бачила вві сні. Вона дуже хвилювалася за свою Заюню. Вранці дівчинка прокинулася, взяла свою шубку, почистила її

ОЛЬГА МАЦЮПА

ДЕЩО ПРО ЛІТЕРАТУРУ

Самотня жінка як екзотика вечірньої хризантеми,

як соснова гілка за старим будинком.

Самотня жінка очищує сніг добрим поглядом скорпіона.

Вона як глянцевої кашелі,

як згусток смоли, що кипить при тьмяному світлі.

Вона як зажурений равлик,

як смарагдова сука на кріслі.

Самотня жінка нагадує бренді

і круглі горіхи.

Самотня жінка десь мешкає.

Вона іноді подібна до повії,

а іноді до привітання херувима радісного.

Зазвичай самотня жінка являється людям

як свята пісня,

як неприхищена комаха,

як вічна сповідь,

як сад божественної купелі,

як.....

ТЕТЯНА КОШКА

КАЛИНОВА ЗОРЯ ДМИТРА БІЛОУСА

Із роменських горбів покотилась зоря калинова
По усій Україні, в віддалені села й міста.

Понесла по світах всю красу українського слова

Та чарівна зоря, Білоуса зоря золота.

Говорила, що ми —

українського племені-роду,

Є в нас мужність козацька,

нескорений дух Кобзаря.

Доки будем про це пам'ятати —

то будем народом, —

Промовляла зоря, Білоусова світла зоря.

Бо багато хто з нас

рідне слово почав забувати,

Хоч годує його

І вигойдусь рідна земля.

— Та чи ж вам колисьову

співала українська мати? —

Дивувалась зоря,

Білоусова мудра зоря.

...Постає Україна,

здіймає розборкані крила.

Вже не просто юрбою —

народом єдиним стає.

Рідне слово і пісня

мільйони сердець просвітили.

В тім, я знаю,

зорі калинової часточка є!

Слава буває й важкою...

Сьогодні, як ніколи, людно біля пункту прийому макулатури. Приймальник невдоволено бубнить собі під ніс:

— Це ж треба таке! Вчора нікого не було, а нині — немає коли й перекурити. З 9-ої ранку черга, зміна скоро закінчується... — оглянув довгий ряд людей.

— Це декілька чоловік прийму — і все...

Двоє молодиків поклали своє "добро" у великих мішках на масивні вантажні терези. Приймальник оголосив вагу макулатури, хлопці відвантажили на вказане місце зв'язані у стопки старі журнали, газети, кілька книжок — і пішли вибирати товар на обмін.

Верхній оберемок макулатури розв'язався, і товста, в пошарпаній палітурці книга впала до ніг літньої жінки, що стояла з в'язкою старих паперів. Вона нагнулася і взяла до рук відкинута у непотріб томик. "Кобзар". Посередини обкладинки аж до половини книги — глибока обвуглена дірка. Шрифт розмився, стерся роками, сторінки — обтріпані й пожовклі, ледь тримаються купи.

В Олені Сергіївни у тривожному передчутті защемило серце. Тремтячими руками вона відкрила титульну сторінку. В лівому верхньому кутку напис: "У світлий день шляху шановному подружжю Коваленків від Олені". Так і є. Це — саме та книга, яку вона дуже давно, ще в юності, подарувала своїй найкращій подрузі. Як часто вони, хлопці й дівчата, збиралися на лаві під старою вишнею в саду й уголос читали й перечитували дорогі й рідні сердцю рядки:

*"Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть".*

ДОЛЯ «КОБЗА-

Молодь дивувалася таланту Великого поета. Так ніхто не писав і не напише нічого подібного: такий простий, буденний сюжет, звичайні слова, а як западають у душу! На все життя лишаються в пам'яті...

Минали роки. І щоранку Олена Сергіївна дивилася на обрій, де за темними верхівками дерев рожевів небосхил. Укоотре подумки повторювала нехитрі й водночас до чому в серці хвилюючі слова:

*"Світає. Край неба палає.
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає..."*

Наче нічого особливого. Тільки чомусь на очах сльози...

— Добродійко! Укоотре повторюю: покладіть на місце книгу й не затримуйте черги.

Бабуся здригнулася:

— Синку! Продай мені цю книгу!

— Нащо ж вона вам? — Засміявся приймальник. — Вона ж стара, як світ! Ще й дірява...

— Продай, синку...

— А скільки за неї не шкода віддати?

Олена Сергіївна тремтячими руками виклала на столик усе, що було в гаманці, — близько 10 гривень.

Приймальник вирішив, що цього вистачить, і, взявши в старенької вузлик паперу, милоствиво дозволив забрати книжку.

Біля дверей зустрілася з молодиками — колишніми власниками "Кобзаря".

— Шановні, звідки у вас ця книжка?

Хлопці зупинилися і зацікавлено поглянули на стареньку.

— Та от вирішили знести куплену хату. Деякі речі продали майже за безцінь, а весь папір — у макулатуру. І оцеї непотріб теж, — один із них вказав очима на томик, який бабуся палко тулила до грудей. — Подумати тільки! Стояв за іконою!..

— А що з колишніми господарями? — тремтячим голосом, відчуваючи, що зараз у неї станеться серцевий напад, спитала літня жінка.

— Померли, мабуть... — І молодики попрямували вулицею, про щось розмовляючи.

Ось уже й найкраща її подруга юних літ перестала ряст топтати... Царство їй небесне! Пішла до сво-

го чоловіка на віки вічні. Так і не встигла її відвідати. Довго збиралася: то руки крутить, то ноги болять, то сніг, то дощ... Запізнилася. Уже не повернеш.

І вона ще міцніше притиснула до себе книгу.

Із того дня бабуся почала допізна засиджуватися біля торшера із заповітною книгою. Ніжно гладила обкладинку, і том "Кобзаря" в ті хвилини уявлявся їй живою істотою, такою ж старою і сивою, як і вона сама. Здавалося, книга все відчувала і розуміла, дихала на літню жінку мудрістю, але не лише словесною, а й життєвою.

Ця книга поєднувала її з минулим, нагадувала юність. Олена Сергіївна перегортала пожовклі, вицвілі сторінки, вдивлялася в ледь помітні літери:

*"Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?..."*

— Наша бабуся така чудна! —

звернувся до батька малий Сергійко. — Я в класі найкраще читаю, та цю книгу взяв — і не зміг розібрати жодного слова. А бабуся все бачить і гортає сторінку за сторінкою... Але ж затягти нитку в голку не може навіть в окулярах і все мене просить.

— Нам до бабусі ще далеко, — загадково усміхнувся тато.

Із того вечора Сергійко все частіше вмощувався біля бабусі в

Щасливі переможці

широкому кріслі, слухав величні рядки й поринав у далеке минуле, коли жив Тарас Григорович.

Минув рік. Сергійко вже знав напам'ять книгу Олені Сергіївни й сам вечорами читав вірші...

— Мамо! Тату! Завтра в нас буде урок улюбленої книжки... Бабуся, можна мені взяти твого "Кобзаря"? — несміливо звернувся внук до старенької.

— Звичайно, любий! Із цієї хвилини найдорожча для мене річ — твоя. Поки вона буде з тобою, — я за тебе спокійна. — І притулила до очей хустинку.

Справдилися її мрії! Сергійко зрозумів значимість цієї книги й у великій сімейній бібліотеці вибрав саме "Кобзаря".

Багато чудових книг принесли школярі-другокласники на урок чи-

тання. В одного — "Казки Пушкіна", в другого — "Котигорошко", в третього — "Коник-горбоконик", ще в одного — енциклопедія з яскравими метеликами й дивовижними комахами.

Урок був дуже цікавим. Діти захоплено розповідали сюжети улюблених оповідань і казок, демонстрували барвисті, глянцеві ілюстрації.

Та ось учителька взяла з парти непомітний, старенький Сергійків томик.

— "Кобзар", — здивувалася вона.

— Ця книга мені найдорожча, — почав розповідати хлопчик. — Вона дуже давня. Це — подарунок моєї бабусі. Її перечитали безліч людей у мирні й воєнні часи. Всю війну вона була на фронті разом з одним дуже гарним чоловіком і якось врятувала йому життя, прийнявши на себе ворожу кулю. — Сергійко лагідно доторкнувся до обпаленої дірки на обкладинці. — І колишня володарка цієї книги, і моя бабуся зберігали її за іконою, поряд із Біблією. Від сьогодні вона — моя.

Вчителька трепетно взяла до рук "Кобзаря" і показала всім дітям:

— Із-поміж безлічі книг у нашого народу є книга, яку він поставив на перше місце. Це — "Кобзар", невід'ємна частина життя кожного українця.

*"Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люде, наша слава
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово".*

● Анастасія КОРЖ,
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

Голова журі вручає призи

СОЛОВ'І НЕ СПІВАЮТЬ У

Травневий вечір видався теплим і затишним. Повітря було сповнене весняними пахощами. Я обійшла бабусине подвір'я — таке рідне, знайоме. Завітала в садок, — він зачарував мене своїм білим цвітом. На душі так спокійно, легко...

— Ось уже й літо на порі, онученько, — обізвався дідусь. — Скоро канікули, а тоді до нас, "на курорт".

Мій дідусь добре знає, що найбільше я люблю відпочивати ось тут, у селі, обсадженому лісосмугами, багатому на ставки, яри, березняки. Кожної неділі поспішаю в Шпотівку.

Виглядає бабуся, чекають подруги, а ще радіє моему приїзду собака Дана, яка дивним чином розпізнає навіть шум татогового автомобіля...

— Іди, дитино, вечеряти та лягатимемо спати, бо завтра ж уставати рано, корівки треба пасти, — звертається до мене бабуся. Вже не вперше гонимо череду на луг. І хоча нелегка це робота, бо ж чимало худоби, але із задоволенням погоджуюся. Ми обов'язково беремо з собою Дану, а також розпалюємо вогнище, і дідусь смажить таке смачне сало...

От і цього разу все було, як завжди. Корови спокійно жували

молоденьку оксамитову травичку. Розіславши дідусевого плаща (взяли, аби ховатися від дощу), я з Даною вмостила перепочити. Раптом моя "помічниця" рвучко підхопилася з місця й побігла в лісосмугу. Згодом Дана почала гавкати, ніби сповіщаючи про присутність чужого. Я підійшла до собаки, але нічого не помітила. Дана привела мене під горішину, де лежало маленьке, зовсім безсиле пташенятко. Я поклала його на руку, і воно повністю сховалося в долоньці. Дана непокоїлася: що ж там таке? Я підняла вгору голову, та гніздечка ніде не помітила. Що ж робити?...

Мене покликав дідусь. Першою побігла Дана й намагалася "розповісти" про знахідку. Дідусь подивився на пташеня й сказав: "Це — солов'ятко. Навряд, щоб вижило, зовсім немічне".

Я насили допасла корів до обіду. Вдома клопоту було для всіх: мама непокоїлась, як нагодувати пташеня, а братик мостив гніздечко.

Корів після обіду пасти погнав тато, а я ні на хвилину не відходила від свого Світлячка (так ми його назвали). Спочатку пташеня злякано дивилося сумними оченя-

тами, а потім звикло, перестало ховатися, відкривало слухняно дзьобик, аби поїсти. Коли Світлячок спав, то здавався таким беззахисним, що в мене аж сльози наверталися на очі.

Два вихідних промайнули швидко. Коли няньчилася зі Світлячком, то здавалося, що він розуміє всі слова й по-особливому дивиться на мене, не так, як на інших.

Увечері ми їхали до міста. Бабуся запевняла, що доглядатиме пташеня.

...Тиждень чомусь був таким довгим. Я ледве дочекалася п'ятниці. Як завжди, першою нас зустріла Дана. Потім, поцілувавши бабуся й дідуса, я кинулася в кімнату. Моє солов'ятко сиділо на фікусі й пильно дивилося у вікно.

— Світлячку! Ти дочекався?! — я спробувала взяти пташеня в руку, а воно пурхнуло на шафу.

— Молодчина! Ти вже й літати вмієш.

— Ану! Візьми зерняток у долоньку й простягни руку, побачиш: прилетить до тебе, — увійшовши до хати, порадив дідусь. — Сьогодні віднесемо Світлячка в березняк, йому на волю треба. Солов'ї

не співають у клітці.

Сумно стало мені, шкода було прощатися зі Світлячком, але ж дідусь має рацію.

Надвечір ми взяли клітку із соловейком і пішли до ставка — там дуже гарний березовий гайок. Пташиний спів лунав звідусіль...

— Куди там артистам зі сцени?! Ось де справжене мистецтво, майстри неперевершені, — услухоючись у різноголосся, зауважив дідусь, — тут і нашому Світлячкові місце.

Я обережно поставила клітку й відчинила дверцята. Пташеня вилетіло й пурхнуло на дерево. Між зеленого листя соловейка не було помітно.

— Бувай, Світлячку! Хай щастить! Навідаюся колись до тебе.

Я відвернула голову вбік, щоб дідусь не помітив сліз у моїх очах.

— Не журися, онучко! Чим могли, ми допомогли пташеняті, а тепер оце його домівка, лише тут Світлячок співатиме.

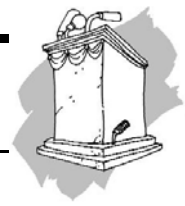
Дивний сон я бачила вночі: ніби стала пташкою й була в неволі, а так хотілося літати й співати... Прокинувшись, зрозуміла: справді, кожен повинен жити там, де йому призначено.

Фрагмент роботи учасниці конкурсу "Палітра українського слова" Ірини Григоренко

Коли одного разу гуляла з подругами в березняку, серед звінкоголосих пташиних співів вирізняла один — дуже незвичайний. Упевнена, що це вдячний Світлячок дарував мені найкращу свою пісню...

● Анна САМОДАЙ

АКТУАЛЬНО

Уже не вперше саме у розпал сільськогосподарських робіт — чи то посівних, чи то жнивних — виникають паливно-енергетичні проблеми.

Нинішня весна, на жаль, не стала винятком: в українській економічній атмосфері запахло новою паливною кризою. Спершу урядові Юлії Тимошенко також вдалося підписати меморандум із нафтовими магнатами про узгодження дій. Зокрема було домовлено про поставку для аграрного сектору 600 тисяч тонн солярки за ціною 2400 грн. за тону. Та вже в березні нафтопереробники вирішили підвищити ціну дизпалива до 2800 грн. за тону. Зрештою, все закінчилося новим стрибком цін, а у відповідь на зусилля уряду зафіксувати ціни на автозаправках зовсім зникло пальне.

Ні для кого, а тим більше для Прем'єра Юлії Тимошенко, не секрет, де собака закопана. Кучма за роки свого президентства в обмін на підтримку з боку Єльцина, а потім Путіна крок за кроком здавав російському капіталу Україну. Пригадаймо, як перечила Росія спорудженню Одеського нафтотермінала, які перешкоди ставилися будівництву нафтогону з цього приморського міста до Бродів, як примусили Україну використовувати все-таки завершений нафтопровід Одеса-Броди у зворотному напрямку. Все робилося для того, щоб ми не мали альтернативних джерел постачання енергоносіїв і не позбулися залежності від Росії. Так у нашій енергетично-паливній галузі була створена монополія російських нафтопереробників. Саме вони ввозять до нашої країни до 90 % нафти і контролюють більшість нафтопереробних підприємств. Не зустрічаючи реальної конкуренції, вони дик-

тують свої умови та ціни України.

Уряд, як бачимо, не зумів протистояти монополістам і зупинити зростання цін на пальне адміністративними методами. І в цій ситуації Юлія Тимошенко, знаючи невидимі пружини впливу російського капіталу, діяла рішуче й радикально. Цінову змову нафтотрейдерів, яка, на думку прем'єра, мала місце, взявся дослідити Антимонополий комітет. Але головне завдання — зламати монополію російських нафтомагнатів, ство-

тів, зокрема було передбачено нульову ставку ввізного мита на високооктановий бензин і дизельне пальне, що мало б привабити неросійських постачальників. З ухваленням законопроектів вдалося підписати контракти на постачання 70 тис. тонн високооктанових світлих нафтопродуктів і домовлено про укладання угод із фірмами кількох держав на поставку бензину в Україну. Відразу мусили відрегулювати контрольовані російським капіталом автозаправки — на них

методи розв'язання кризи, хоча насправді вона була вирішена економічними важелями. Цю критику підтримав і Президент Віктор Ющенко, — він видав указ “Про заходи щодо стабілізації ситуації на ринку нафти і нафтопродуктів”, в якому діяльність Кабміну із забезпечення функціонування ринку енергоносіїв і регулювання цін адміністративними методами було визнано такою, що не відповідає завданням побудови ринкової економіки. Більше того, як стверджу-

служби обох керівників спростовували цю інформацію, та й самі сторони всіляко демонстрували єдність, але людність більше вірила журналістам, які посилалися на очевидців цієї прикрої перепалки. Не переконали й слова Президента, наведені на його сайті: “Я довіряю Прем'єр-міністру, моя в цілому позитивна оцінка роботи уряду незмінна. Не помиляється той, хто нічого не робить”.

Однак, як кажуть, джина було випущено з пляшки. Трапилося саме те, проти чого застерігав Президент інших урядовців: не давати волю емоціям, з'ясовувати спірні питання між собою, а не на людях.

Однак, як кажуть, джина було випущено з пляшки. Трапилося саме те, проти чого застерігав Президент інших урядовців: не давати волю емоціям, з'ясовувати спірні питання між собою, а не на людях. Оскільки ж, відставка уряду не була: по-перше, і Президент, і Прем'єр уряд у об'єднанні не могли виступити проти минулого режиму, по-друге, спільні стратегічні завдання, задекларовані на Майдані; по-третє, за Юлією Тимошенко стоїть досить потужна політична сила — очолювана нею партія “Батьківщина” і такий само високий, як і в Президента, рівень народної довіри; по-четверте, є принципова домовленість створити на наступних парламентських виборах єдиний блок. За цих умов відставка означала б непереможну кризу переможців.

Який же головний висновок із останніх подій? Настав час враховувати уроки штучно створюваних енергетичних криз в Україні; щоб унезалежнитися від Росії, треба інтенсивно розвивати власні та подбати про альтернативні джерела енергоносіїв; треба позбавити російський капітал монополізму в нафтопереробній галузі; інакше нам і надалі диктуватиме свою волю північна сусідка.

• Віталій КАРПЕНКО

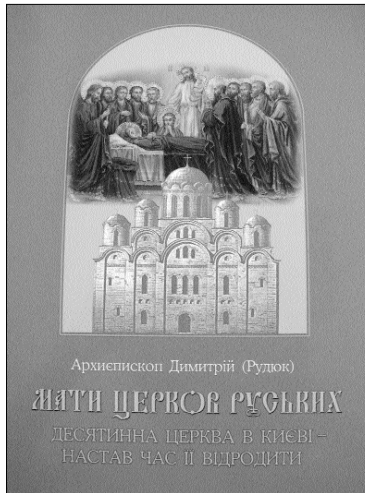
ПАЛИВНА КРИЗА З РОСІЙСЬКИМ ДУШ-

з'явилися в продажу практично всі марки пального. Криза відступила.

Та, схоже, повну перемогу святкувати ще зарано. Дії уряду піддавалися критиці не тільки “новою опозицією”, а й своїми. Зокрема Прем'єра публічно критикував перший віце-прем'єр Анатолій Кінах і секретар Ради національної безпеки та оборони (РНБО) Петро Порошенко — за адміністративні

ДУХОВНИЙ ПРОСТІР

Про відбудову церкви Успіння Пресвятої Богородиці, більше відомої під назвою “Десятинна церква”, збудованої великим князем Володимиром після хрещення Руси-України, говорять уже близько десяти років. Не випадково до думки церковних діячів, православних християн і мешканців Києва 4 роки тому прислухався Президент Леонід Кучма, який розпорядився почати роботи з відбудови найбільшої християнської святині перших віків Київської Руси. Не дивно й те, що знайшлися й далі знаходяться науковці, псевдонауковці, архітектори та політичні діячі, які заявили про неприпустимість відбудови храму. Одні стверджують, що відбудова неможлива через відсутність фотофіксації автентичного храму, тобто не знаємо, яким він був. Інші переконують, що історичне місце із залишками фундаменту стародавньої церкви треба залишити археологам. Хтось бідається, що держава витратить на проект величезні кошти, хоча й менші, ніж на Євробачення (забуваючи, що йдеться про вічний духовно-культурний результат). Хтось вимагає на цьому місці “відновити пантеон Ярила—Перуна—Сварога”... Як знаємо, новий Президент

ЧОМУ НЕ ВІДБУДОВУЮТЬ ДЕСЯТИННОЇ ЦЕР-

України Віктор Ющенко й Кабмін дали розпорядження з квітня цього року проводити археологічні розкопки Десятинної церкви для подальшої її відбудови, однак через окремі протести робота не почалася. Зі свого боку, церковні діячі, науковці й архітектори, які тривалий час серйозно досліджували можливість зведення тут Десятинної церкви, наполягають на початку робіт і говорять про величезну цінність відбудови храму. 23 травня ректор Київської духовної академії УПЦ Київського патріархату архієпископ Димитрій представив журналістам свою книгу “Мати церков руських. Десятинна церква в Києві — настав час її відродити”, присвячену історії та необхідності відродження Десятинної церкви. А 24 травня з нагоди річниці освячення Десятинної церкви на її фундаментах Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет відправив молебень, повертаючи суспільну увагу до вагомості відродження найбільшої святині наших предків.

Владика Димитрій, аргументуючи доцільність відбудови храму, зазначив: “Це був центр перших років християнства, перша кафедра київських митрополитів. Цей храм став своєрідним Паладіумом, в якому згромаджувалися духовні й політичні сили великої Київської Руси-України. Він став усипальницею Володимирової династії: в ньому були поховані князь Володимир, його дружина Анна, а також ще за життя великого князя сюди були перенесені мощі святої рівноапостольної Ольги й мощі першого київського митрополита Михайла. Храм — це жива душа самого народу. Саме таку ідею вкладав князь Володимир у нього. Гаряча сильна молитва князя до Небес під час освячення храму віддавала Київ і всю Україну під заступництво Богородиці. Протягом майже півстоліття, до побудови святої Софії, цей храм був центром усіх подій. Туди прихо-

дили й для молитви, й для покути, під час походів і для умиротворення князівських міжусобиць після смерті Ярослава Мудрого. Не відтворити храм — це затоптати початок своєї історії, це говорити, що цей храм, як і більшість храмів епохи князів Володимира і Ярослава Мудрого, лежить у фундаментах... Раніше виступали проти відтворення Успенського собору Києво-Печерської Лаври, Свято-Михайлівського собору Золотоверхого монастиря, Церкви Богородиці (Пирогошії), Церкви Різдва Христового на Подолі та інших храмів. Аргументи незацікавлених у будівництві зводилися до найприземленішого: водитимемо іноземцям по фундаментах і показуватимемо руїни старої України, руїни християнства... А іноземець, який цікавиться історією і, переважно, не знає про Україну нічого, коли побачить знищені в роки Другої світової війни пам'ятки, не зрозуміє народу, який не хоче відновлювати свої пам'ятки... Що це за аргумент: немає плану, фотофіксації церкви? Перекреслюється робота багатьох науковців — Холостенка, Асеева, Реутова тощо. Це — “мати церков Руських” і за її типом були споруджені інші храми. Як можна пояснити відтворення Василівської церкви в 1906—1907 рр. в Овручі, яка була зруйнована й не було її фотофіксації? А Успенський собор у Володимирі-Волинському, відроджений наприкінці XIX століття? Якими документами послуговувалися, коли відбудовували Борисоглібський собор і П'ятницьку церкву в Чернігові саме в класичному візантійському стилі домонгольського періоду? Складається враження, що хтось хоче позбавити нас духовної і архітектурної спадщини домонгольського періоду й сказати, що українська церковна архітектура — це винятково “Мазепинське бароко”. Якщо в цьому храмі спасеться хоч одна душа, його потрібно відродити. Від-

родити для наших нащадків, які згодом не перейматимуться, чи цей храм відтворено на 100 % від його автентичного вигляду. Храм — це жива душа, в ньому присутній живий Бог. Усе інше — другорядне, бо все рухотворне руйнується і його потрібно відновлювати. Настав час збирати каміння. Марксистсько-ленінська ідеологія живе ще в умах тих, хто доказує, що храму там не повинно бути”.

Руслан Кухаренко, начальник управління охорони пам'яток історії та культури КМДА, повідомив, що “зараз ведуться дослідницько-пошукові роботи. На жаль, храм не розкритий. Інститут археології четвертий рік поспіль саботує початок археологічних розкопок, а без обмірів об'єкта до міліметра, без визначення хіміко-технологічного складу розчинів ми не можемо нічого робити. Археологи, користуючись своїм статусом монополіста, записаним у законі, ігнорують державне замовлення”. Пан Кухаренко переконаний, що Десятинну церкву можна відтворити за автентичними формами на 95 %: “Там було 4 будівельні періоди. Перший був хрестово-купольний храм, подібний до Спасо-Преображенського собору в Чернігові — і за планом, і за лінійними розмірами, і за висотними показниками — один в один. Потім до нього були прибудовані одноповерхові галереї і 2 башти. Пізніше попереду добудували двір і надбудовані галереї. Є обміри Могилянської церкви, яка була збудована на автентичних залишках Десятинної церкви, яка не вся впала в 1240 р., а лише апсидна і підкупольна частина. Та ж частина, яка відносилася до притвору й бічних галерей і центральних стовпів, залишилася стояти аж до Петра Могили. Петро Могила наклав її дерев'яним склепінням і поставив дашок. І богослужіння проводилося в автентичних залишках Десятинної церкви. І за збереженими обмірами Могилянської

церкви можна визначити ширину й висоту вікон, пропорційні висоті до карнизів. Геометрична побудова стародавніх візантійських храмів була настільки канонізована, що всі храми мали однакову пропорцію. Висота храму повинна була дорівнювати його довжині, інакше він би впав. Десятинна ж церква була збудована канонічно артіллю, привезеною з Трапезунда колишньої Візантійської імперії, нинішнього турецького міста Трабзона, де сьогодні є багато храмів, збудованих саме в такому давньовізантійському стилі. Помилитися навіть у деталях неможливо. Аналізуючи і чернігівські, і київські тогочасні храми, ми бачимо ті самі елементи, змішану кладку, ту саму шпатулку, яку використовували і на Балканах, і в давній Греції. Цікаво, що такі самі колони із капітелями, знайдені в Десятинній церкві, знаходимо в будь-якому місті колишнього Херсонесу. Їх виробляли на Профанеському півострові Егейського моря, як баласт завантажували у вітрильний судна й продавали в інших країнах, узамін беручи зерно та інші речі. Ті самі деталі побачимо в Спасо-Преображенському соборі Чернігова там, де немає частини кладки. Тобто і деталями, і за кладкою, і за мозаїкою, і за хімічним складом розчинів ми можемо вивести автентичний образ Десятинної церкви на 95 %. Звичайно, потрібно музеїфікувати ті залишки, які сьогодні лежать під навалою каміння, адже воно притягає надмір вологі, від чого залишки руйнуються. Треба зняти каміння, законсервувати залишки фундаменту, зробити накриття, поставити експозиції, створити відповідний температурно-вологісний режим, аби можна було туди спуститися й дослідити автентичні залишки. А потім на верхній платформі збудувати нову, але в автентичних формах, Десятинну церкву”.

• Олександр СОЛОНЕЦЬ

ЗГАДАЙМО!

ВИДАТНИЙ
ДЕРЖАВОТВОРЕ

У рідному місті Симона Петлюри — Полтаві — з нагоди ювілею було відкрито виставку, відбулися традиційні Петлюрівські читання, організатором яких виступає полтавська “Просвіта”.

Ні в рідному місті Симона Петлюри, ні в столиці немає пам’ятника цьому видатному державному діячеві України. Немає і меморіальної дошки на будівлі колишньої семінарії (нині сільгоспакадемія), де навчався Симон. Ніяк не стане вулиця Артема вулицею Петлюри...

У часопису Полтавської єпархії УПЦ Київського патріархату “Полтавські єпархіальні відомості” рік тому друкувалася вельми цікава й багата фактами стаття “До життєпису Симона Петлюри”, що належить перу його небожа Степана Скрипника, майбутнього першого Патріарха України Мстислава, яка була опублікована в 1976 року в “Українському православному слові”.

Стаття приваблює спокійним, об’єктивним тоном. Але за ним відкривається безодня болю — за понищені боголюбиві родини “на нашій не своїй землі”. І сьогодні саме в таких родинах, де панує любов до Бога, до народного звичаю, де живуть по совісті, народжуються ті, кого називаємо справжніми українцями.

● **Ганна ДЕНИСКО,**
м. Полтава

Симон Петлюра народився 10 травня 1879 р. в Полтаві (Загородня вулиця, 20). Батько його, Василь Павлович, був приписаний до міщан міста Полтава. Мав він при Загородній вулиці невеликий дерев’яний дім та провадив т. зв. “кінну біржу”. Маючи приблизно 5—6 пар коней і стільки ж фаєтонів, вишивав їх до міста на заробітки. Фаєтони В. Петлюри були в Полтаві дуже популярні. Полтавці їх винаймали на весілля й похорони. Користалася з них охоче й молодь, що була вже під вусом, для проїздки до перегонів довкола “корпусного саду”, особливо взимку, бо коні у Василя Петлюри були гарні, а візники чепурні, чисто вбрані. Та “біржа” була єдиним джерелом прибутку досить численної родини В. Петлюри. Мав він ще десятину лісу коло Будищ, недалеко Полтави, що було на бідній на ліси Полтавщині великим скарбом, який забезпечував хату опалом на цілу зиму. Та коли Симон було заарештовано в Катеринодарі на Кубані, Василь Петлюра, бажаючи взяти сина на поруки, ліс продав, за що й визволив свого сина з в’язниці. Гроші пропали, бо Симон виїхав нелегально на університетські студії у Львові.

Звідки й коли рід Петлюр прийшов до Полтави, — точно не знати. Дехто пов’язував це з початком XVIII століття, а навіть із 1709 р. і трагічною битвою під Полтавою. Поза Полтавою прізвище “Петлюра” неznане. В самій же Полтаві це прізвище мали ще тільки дві родини — одна на Кобищанах, а друга на Монастирській вулиці, — які були повсюдені з Василем Петлюрою.

Мати Василя Петлюри пішла після смерті чоловіка до монастиря й прийняла чернецтво. Мала вона чималі організаторські здібності, а тому й була на керівних становищах у кількох монастирях на Полтавщині. Згодом їй доручено організувати Св.-Покровський Теплопльський монастир коло Феодосії (Крим), де вона й упокоїлась,

прийнявши перед смертю схиму й ім’я Антонія. В 1918 році, беручи участь у поході Запорізької дивізії на Крим, відвідав я при тій нагоді й Теплопльський монастир. Старші показали мені могили схигумені Антонії та її внучки — черниці Гавриїли, рідної сестри С. Петлюри, світське ім’я якої було Евфросинія. Могили були коло монастирської церкви, а з їхнього зовнішнього вигляду й оповідань черниць довідався про глибоку пошану до бабуні Симона Петлюри, яка, за словами черниць, була одною з основоположниць того монастиря.

Мати Симона — Ольга Олексіївна — походила з родини полтавських козаків Марченків, що мешкала коло Хрестовоздвиженського монастиря в Полтаві. Батько її, повдовівши, постригся в ченці. Чернече ім’я його було Аркадій, а помер він у сані ієромонаха. Похо-

Тетяна на першому році свого подружнього життя. Третя донька Маріямна вийшла заміж за полтавського козака Івана 2-го Скрипника (в родині Опанаса Скрипника було два сини Івани), який мав під Полтавою, недалеко від Мачух, власну чинбарню. Родина Скрипників була теж вельми побожна, а Опанас і його син Іван роками були церковними старостами Воскресенської (збудованої на початку XVIII ст. полковником Пушкарем) та Кладовищенської церков. Крім того, Опанас Скрипник довгими роками був старшиною козацького станового управління в Полтаві.

Наймолодші доні Василя й Ольги Петлюр — Марина й Феодосія — заміж не вийшли й залишилися при родичах як опікуни їхньої старости. Були вони надзвичайно побожні, щодня бували на ранній службі Божій у Хрестовоздвижен-

далених місцевостей, як Зінків, Опішня, Коломак, Старі й Нові Санжари, Білики, Кобеляки та Конград, як тоді люди називали Константиноград, який тепер зветься Червоноградом. Ольга Петлюра лікування починала й закінчувала молитвою.

Моя мати й тітки Марина та Феодосія, оповідаючи про свого брата Симона, підкреслювали, що мав він лагідну вдачу, але був і впертим. Перше було прикметою його матері, а друге — батька. На самих початках науки Симон виявив до неї велику охоту. Початкову освіту одержав у церковно-парафіяльній школі на передмісті Полтави — Павленках, після якої перейшов до нижчої духовної школи в Полтаві. Скінчив її Симон першим учнем і перейшов до духовної семінарії. В семінарії так само був одним із перших учнів та користувався великим авторитетом серед своїх товаришів. Марина показувала його четвертої класи семінарії, вчитель, перевіряючи тему, яку С. Петлюрою тему, різнку “5+” і дописав: “...у неба, в руках”.

...овитим у школі, що давав йому ...те, щоб краще вбратися й купити нову книжку, Симон заробляв сам, даючи вже в нижчій духовній школі допоміжні лекції своїм товаришам. Перейшовши до семінарії, й там заробляв лекціями, даючи їх не тільки учням семінарії, а й учням інших середніх шкіл у Полтаві. Маючи великий авторитет серед товаришів, Симон неподільно володів їхніми душами та був негласно обраним провідником національно свідомого юнацтва, що вчилася тоді в полтавських школах.

Та саме популярність серед молоді й була причиною безупинної нагінки на нього з боку шкільної й місцевої адміністрації. Тричі звільняли його з семінарії. Двічі рятувало Симона втручання полтавського єпископа Іларіона та обер-прокурора сенату Случевського. Востаннє, за два тижні до закінчення науки в семінарії, звільнили його “з вочним білетом”, замикаючи цим дорогу до дальших студій у вищих школах Росії.

Дивним може видатися, що такі люди, як єпископ Іларіон та обер-прокурор російського сенату Случевський аж двічі допомагали С. Петлюрі вийти із прикрої ситуації. Прихильність Случевського пояснювали його “українофільством” та тим, що його синів, учнів полтавської гімназії, “вивів у люди” С. Петлюра, допомагаючи їм у науці. Опіку ж єпископа Іларіона пояснювали його доброю вдачею і, зокрема, прихильним ставленням до Симона Петлюри як одного з найкращих учнів семінарії. У 1942 р. митрополит Феофіл Булдовський, колишній помічник інспектора Полтавської духовної семінарії, пояснював мені прихильність єпископа Іларіона до С. Петлюри ще й тим, що хоч останній і був в очах начальства “революціонером і соціалістом”, проте ніколи не кепкував із релігії, як це в ті часи “моди ради” робили старші семінаристи та студенти вищих шкіл. Шкільна влада вважала С. Петлюру за “непоправного мазепинця”, що в її очах було значно лагіднішим явищем, ніж вусатий і бородатий соціаліст. Крім того, як оповідав митрополит Феофіл, серед учительського персоналу семінарії було чимало свідомих українців, які всебічно допомагали С. Петлюрі, в тім числі й матеріально, даючи йому “на ретепіцію” слабших учнів. Цінували ті вчителі й надзвичайне замилювання Симона тими періодами історії Церкви, що були пов’язані з Україною та її минулими. Шкільні завдання на ці теми він писав із великою увагою, просиджуючи днями в архіві полтавського “архиєрейського дому” й вишукуючи там усе нові й нові джерела. Уважно вивчав він і канонічне право. Митрополит Феофіл пригадує, що С. Петлюру, незважаючи на

ДО ЖИТТЄПІСУ СИМОНА ПЕТЛЮ-

вано його в Київському Іонівському скиті, основоположником якого, разом з ігуменом Іоною, був і він.

Мати Симона мала надзвичайно лагідну вдачу. Разом зі своїм чоловіком були вони напрочуд згармонізованою парою, єдиною метою якої було віддати все своїм дітям, особливо для їхньої освіти. Це вимагало від них надзвичайних зусиль, бо всіх дітей мали вони дванадцяттеро. Троє померло ще немовлятами. Із синів найстарішим був Іван, який, уже студентом останньої богословської класи Полтавської духовної семінарії, перестудився, дістав нагальні сухоти й помер у 1900 р. За ним ішов Федір, який по закінченні тієї ж семінарії вчителював деякий час у Карлівці під Полтавою. Кинувши вчителювання, вступив він до сільськогосподарського інституту в Пулавах (теперішня Польща), по закінченні якого одержав посаду повітового агронома в Кобеляках на Полтавщині. Брав він діяльну участь у революційних організаціях і помер несподівано й загадково в 1906 р. Знайшли його мертвим коло власної хати під ранок. Третім був Симон, а наймолодшим — Олександр, який після закінчення духовної семінарії вибрав собі військову кар’єру.

Як бачимо, всі сини Василя Петлюри одержали повну духовну освіту, але жоден із них не пішов на шлях пастирського служіння, що дуже тяжко переживав їхній батько і що значною мірою скоротило його життя. Будучи дуже релігійним та перебуваючи під впливом своєї матері-ігумені й маючи по матері багато священників-свояків, Василь Петлюра прагнув і своїх синів бачити священниками. Та революційні настрої кінця XIX і початку XX століть захопили його синів, особливо Симона.

З доньок Василя й Ольги Петлюр, що пережили немовлячий вік, найстаршою була Евфросинія (пізніше — черниця Гавриїла), яка померла в монастирі від сухот у віці 22—23 роки. За нею йшла Тетяна, що вийшла заміж за полтавського козака Пилипа Іваненка, який керував свічним заводом (фабрикою) Полтавської єпархії. Померла

ським монастирі, віддаленому від їхньої хати більше, як на три кілометри. Зимою вставали ще перед світанком і поверталися додому звичайно о 8-ій годині ранку, щоб цілий день провести в праці по господарству. Їх обох спіткала лиха доля: в 1937 р., під час “ежовщини”, по них і слід загинув. Одразу після арешту й короткого перебування в Полтавській в’язниці їх вивезли більшовики невідомо куди. Тоді ж, у тій самій в’язниці, розстріляли більшовики внука Василя Петлюри, сина його дочки Маріямли — о. Сильвестра Скрипника, священника УАП Церкви.

Василь Петлюра більше дбав про освіту синів, даючи дочкам тільки загальну, початкову. Помер він у 1909 р. Дружина його — мати Симона — померла в березні 1919 р. у віці 70 літ. Причиною її смерті була більшовицька в’язниця, після звільнення з якої вона на третій день і упокоїлася. Мала вона лагідну вдачу й ніжну душу. Знала силу старих українських пісень, мала розкішне сопрано й не тільки надколосько своїх дітей, але й у віці 60—65 років чарувала ще всіх своїм співом, за що чоловік часом її журив, хоча й сам, коли не було чужих людей, не раз звертався до неї: “Ану, Ольго Олексіївно, заспівайте “Чи я в полі не калина була”, — бо цю пісню вони обоє дуже любили.

До речі згадати, що Ольга Петлюра вмля лікувати очі, особливо коли то мав більмо. Не раз, звичайно під неділю, двір був повний возів, а пацієнти приїжджали з таких від-

ДОЛЯ

його “революційність і мазепинство”, вважали за майбутнього стипендіята духовної академії та пророчили йому професорську катедру. Та, як знаємо, доля скерувала С. Петлюру на інший шлях. До речі тут згадати, що в рік після звільнення С. Петлюри з семінарії звільнили також із посади помічника інспектора й о. Ф. Булдовського, пізнішого митрополита Феофіла, також за “мазепинство”. У 1941—1943 рр. він очолював Харківську Єпархію УАП Церкви.

Хоч коротко, а личить згадати про внуків Василя Петлюри. Подружжя Симона та Ольги Нільської обдарувало його внучкою Ларисою (Лесею), яка померла від сухот восени 1941 р. у Франції, в Камбо ле Бен, над еспанським кордоном. Найбільшим числом внуків обдарувало подружжя дочки Маріямли з Іваном Скрипником: Степаном (автор статті — прим. ред.), Андрієм, Сильвестром, Зінаїдою та Валер’яном. Ученого д-ра ветеринарії Андрія і священника УАПЦ о. Сильвестра розстріляли більшовики в 1937 р., першого — в Чернігові, а другого — в Полтаві. Наймолодшого — Валер’яна — за-суджено в 1937 р. на довічне каторгу в північних таборах, де він пробув понад 14 років. Внучка Зінаїда разом із батьком, Іваном Скрипником, загинула від англійської бомби 1944 р. в Югославії. Подружжя наймолодшого сина Олександра з Іреною з Вітковицьких обдарувало Василя Петлюру внучком Володимиром, який мешкає тепер у Канаді й викладає в коледжі фізику й математику. Як бачимо, Василь і Ольга Петлюри зложили на вівтар Батьківщини велику жертву — життя своїх рідних і найдорожчих. Найбільшою жертвою була трагічна смерть Симона, що загинув у Парижі від руки московського вбивці 25 травня 1926 р.

● **Степан СКРИПНИК**

ПАМ’ЯТЬ

ОТ ДЕ, ЛЮДИ, НАША СЛАВА!

У день народження Симона Петлюри рівняни вшанували великого патріота, видатного громадського, політичного та військового діяча, який заплатив найвищу ціну за свою мрію — бачити Україну вільною. Надвечір біля єдиного у світі пам’ятника герою зібралися ті, для кого ця постать, понівечена радянською пропагандою, лишилася світлою і величною, — активісти Української Народної Партії, представники нової влади та громадських організацій. Спільна молитва, вагомі слова голови Рівненської обласної державної адміністрації Василя Червонія, натхненний виступ Наталки Сосяк нагадали про складний шлях боротьби й героїчне життя, підступно обіравне на чужині, адже і там, в еміграції, С. Петлюра був надто небезпечний комуністичній системі, тож загинув від руки кремлівського найманця Шварцбарда. Про маловідомі епізоди життя патріота розповів В. Порочук, який працював із розсекреченими нещодавно архівами, й додав, що в Парижі, де поховано С. Петлюру, його добре знають як президента України. Немає сумніву, що він гідний цього звання, на чому наголосив, завершуючи мітинг, В. Червоній і запропонував звернутися на батьківщину видатного українця, до Полтавської міської ради, з пропозицією назвати одну з вулиць його ім’ям, що було одностайно схвалено учасниками заходу.

ФОТОБІЕНАЛЕ

Друга половина весни проходить у Києві під знаком фотографії — у рамках Фотобієнале проводяться фотовиставки в багатьох галереях і виставкових залах міста. Тема цьогорічного фотомісяця — “Фотографія. Мир і війна”.

Фотографія — схоплена й зафіксована мить, завмерлий рух. Фрагмент дійсності, яку можна вполювати, і тепер вона завжди буде з тобою. Своїми трофеями — різними гранями дійсності — з глядачами поділилися українські та іноземні фотографи.

Власне, Фотобієнале розпочалося з виставок архівних фотографій — наприклад, перші воєнні фоторепортажі Кримської війни 1854—1856 рр. із Франції (Фонд сприяння розвитку мистецтв) або фото часів І Світової війни (виставка “Будівничі війни” в галереї “Мистець”). На честь 60-річчя перемоги у Великій Вітчизняній війні було представлено виставку “Люди, які перемогли війну” (Будинок художника), — тут фотографія не просто документ, а надзвичайно виразний та емоційний свідок. Бо ж відомо, яку мужність доводилося проявляти фронтовим фотографам та операторам, аби задокументувати воєнні події зсередини, щоб нащадки змогли відчутти жак війни і радість перемоги.

Відчуття, що це вже деєс бачив, виникало на виставці “Конфлікти” Ярослава Кучери з Чехії (Будинок художника). Це й зрозуміло, адже на представлених фото зафіксовано перебіг чеської Оксамитної революції, тому й не дивно, що при розгляді світлин з уцент заповненою людьми центральною площею Праги виникають асоціації з нашим Майданом.

Вдало продовжила тему фотодокумента виставка “Кадри з перших шпальт” у Центрі сучасного мистецтва. Тут глядач мав змогу ознайомитися з виразними знімками з титульних сторінок. Ці світлин вийшли з рамок суто фотодокумента або репортерської зйомки,

це, швидше, спостереження, в яких виразно починає проявлятися особистість автора (на відміну від суто документальних фото). Це відбувається тому, що погляд — невідсторонений, і мета — не просто зафіксувати конкретну подію. Невипадково обраний ракурс, точно схоплена мить надають певного змісту зображенню, тому в глядача формується певне ставлення до події або особи. А події та особи —

Натуралістичною та шокуючою за візуальним рядом і коментарями виявилася виставка Олександра Гяделова “Не відводячи очей” (галерея “A-house”). Репортерська зйомка у відділенні для хворих на СНІД одеської лікарні розкриває перед глядачем неафішовану нині проблему не просто кількості хворих, а їхнього лікування, точніше, його відсутності. Адже те, що ми бачимо, нагадує час заведено,

ВПОЛЬОВАНА

найрізноманітніші, загалом, зрозуміло, російські (бо ж виставлені фото — власність видавничого дому “Коммерсантъ”), — політики в неофіційній обстановці, відомі артисти й представники шоу-бізнесу. Путін у дивних позах, наша колишня влада на минулорічному осінньому параді, Горбачов у компанії французьких кінозірок, Міхалков із німбом і Співаков у боксерських рукавичках, чеченська війна і події в Беслані... Можливо, одна з небагатьох не сатиричних і не трагічних фотографій, а навпаки, дуже світла за настроєм — Віктор Ющенко, який випускає голуба.

тільки не лікарню — невідомо, як там ще працюють лікарі і як там можна когось вилікувати. І де та “боротьба за життя”?

Зовсім протилежною за настроєм стала виставка “Космос українського хліба” Ігоря Гайдая (Галерея “Камера”). Хліб — давній символ гостинності, достатку, життя, отже, миру. На світлинах — різноманітні види хліба — паляниці, батони, “плетінки”, “цеглинки”, пірижки і багато іншої печеної смакоти, на чорному, “космічному” тлі. Тож такий звичний для нас і такий омріяний у голодні та воєнні роки нашими батьками хліб постає як

надпросторова й надчасова категорія.

Незвичайні фотопогляди було представлено на виставці Олександра Ляпіна й Анни Войтенко “Війна на вулицях Києва” (галерея “Грифон”). Назву не слід сприймати буквально. “Войовничі” вулиці мирного Києва (тобто ті, які носять імена полководців, героїв, революціонерів, — і таких вулиць у нас багато). Чи, може, не войовничі, — бо нині більшість із цих імен нічого для сучасної людини не означає? Чи Київ не мирний, — бо в ньому точиться боротьба між “совковою” розрухою і новомодним глянцем, які, зрештою, лише виразніше підкреслюють порожнечу одне в одному? Перед нами постає невідомий “маргінальний” Київ: треба добряче поблукати, щоб знайти ці віддалені забуті закутки.

Фундаментальна виставка Юрія Косіна “Україна очима України” (галерея “Ра”) — результат праці майже за 20 років, адже часовий діапазон фотографій — від Чорнобильської трагедії до Помаранчевої революції. Ця експозиція — як погляд усередину себе — відвертий і чесний, як певне очищення після критичного стану, як спілкування із совістю. Погляд автора — не компліментарний, він — швидше, співчутливий і водночас сповнений любові до своєї землі й людей. Спустошені землі й покинуті хати, сільська біднота на тлі величного замку, пам’ятник Леніну, що лежить у вантажівці як у труні, примарні фігури людей. І як узагальнення — самотня маленька людська фігура на тлі безкрайого поля. Значна частина виставки присвячена революції, на світлинах — переважно надзвичайно виразні портрети простих людей, на обличчях яких відтворено всю гаму емоцій і переживань.

Фотобієнале ще триває, тож кожен може пересвідчитися в неординарності й великому потенціалі відносно молодого фотомистецтва.

• Катерина ТАРЧЕВСЬКА

НОВИНИ

ДЕБЮТ У КАННАХ

58-ий Каннський фестиваль став дебютним для українського кіно — цього року вітчизняна стрічка вперше бере участь у його програмі (конкурс короткометражних фільмів): за “Золоту пальму” в номінації короткого метра змагався документальний фільм “Подорожні” режисера Ігоря Стрембіцького. І він таки її отримав! Отже, перша участь українського фільму в конкурсі в Каннах і одразу — “Золота пальма”.

Окрім цього, на Каннському кіноринку, який проходив у Каннах водночас із фестивалем, було представлено ще одну українську роботу — картину Тараса Томенка “Пересохла земля”. Вона взяла участь у програмі “Куточок короткометражного кіно” (Short Film Corner) цього кіноринку. Цей фільм брав участь у кінофестивалі “Молодість”, а сам режисер уже має нагороду 51-го Берлінського кінофестивалю за фільм “Тир”.

РЕВОЛЮЦІЙНЕ КІНО В НІМЕЧЧИНІ

У рамках 20 Міжнародного фестивалю документального кіно в Мюнхені, який завершився нещодавно, відбулася спеціальна подія — показ українських фільмів, присвячених Помаранчевій революції.

У програму під загальною назвою “Україна на зламі” ввійшли телевізійні стрічки, які демонструвалися в Україні на загальнонаціональних каналах, і авторське відео, невідоме широкому загалу.

Короткі фільми Оксани Плисюк “Пори року на Майдані” і “П’ята пори року” включають не тільки унікальні кадри, а й вірші Юрія Андруховича у виконанні автора. Фільм Костянтина Стогнія “Карпати—Донбас: Ціна вибору” (канал “Інтер”) розповідає про поїздку двох груп тележурналістів у полярні за настроями регіони України, в яких досліджується феномен штучного протистояння громадян однієї країни. Фільм Наталки Філич “Помаранчева революція” (“5 канал”) побудовано навколо відвідин революційного Києва сім’єю мешканців Донецької області з різними політичними поглядами.

“Україна на зламі” викликала великий інтерес у мешканців Мюнхена й гостей фестивалю. У фойє кіномuzeю, де демонструвалися наші фільми, відкрилася фотовиставка, присвячена подіям листопада—грудня минулого року.

МУЗИКА АВТОПРОБІГУ

Події “жовтогарячих” днів минулого року не перестають приносити дивіденди нашим виконавцям. Канадська журналістка Арета Ллойд звернулася до гуртів “De Shifer”, “Океан Ельзи” та “Гринджоли” з проханням дозволити використати їхні хіти у своїй документальній стрічці “Time’s up!”, в якій ідеться про торговельний автопробіг “Потяг Дружби”. У такий спосіб глядач на Північноамериканському континенті зможе більше дізнатися не лише про українські політичні перипетії, а й про сучасну музичну культуру України.

За матеріалами сайтів www.kinokolo.ua, www.fdr.com.ua

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Що можна подумати, почувши дивакувате слово “Крамбамбуля”? На перший погляд, це схоже на якусь абсолютну нісенітницю, але коли дізнаєшся історію походження слова, все видається не таким уже й безнадійним. Отже, це зовсім не нова, але нам невідома білоруська музична формація. А якщо вірити першоджерелу, то крамбамбуля — це білоруський національний алкогольний напій часів Великого Князівства Литовського.

Цей напій полюбили магнати, купці, шляхта й міщани за смак східних прянощів, котрі спеціально виписували з Індії за шалені гроші. Рецепт музиканти віднайшли в збірці “давньобілоруська кухня” і фактично одразу випробували. Першопочатково, розповідають музиканти, слово лише згадувалося у тексті однієї з пісень для першого альбому “Пане Каханку”, а згодом дало назву й усьому проекту. І якщо на першому диску йшлося про окультурнення білоруського народу в плані алкогольної промисловості різних країн, але, варто відзначити, — без усілякого споювання підлітків, пиятик і алкоголізму, а доволі естетично, культурно й весело, — то в другому альбомі “Каралі раёну” музиканти знайомили читачів із дворовою тематикою Білорусі, знову ж таки, без зайвого зловживання відповідними напоями, а вже в третьому альбомі “Радые Крамбамбуля” 0,33 FM” алкогольної теми не торкалися взагалі.

Група заснувалася 2001 року в

ЩО ТАКЕ КРАМБАМБУЛЯ І З ЧИМ ЇЇ

Мінську, і за цей час встигла випустити 3 альбоми. У її складі аж вісім музикантів: Лявон Вольскі — засновник, Гюнеш Абасова — солістка, Сергій Кононович — ще один засновник, Владислав Плющев — басист, Олександр Хавкін — скрипаль, котрий засвоїв гру на клавішних і губній гармонії, Олександр Биков — барабанщик, Юрій Жданов — труба, Костянтин Карпович — теж духовик.

Знаковим для свого зростання музиканти вважають 2002 рік — на щорічній роздачі білоруських рок-нагород їм дісталися дипломи за кращу пісню й альбом. Після такого визнання виникла ідея запросити до співпраці в проект соліста групи “Ляпис Трубецкой” Сергія Міхалка, тому не дивно, що його можна побачити як на обкладинці четвертого за рахунком диску, так і у новому кліпі на пісню “Турьсти”, що потрапив в українську ротацію.

Приводом до візиту в Україну став вихід альбому під одноіменною з гуртом назвою. До диску зі смішним дизайном (слухачеві пропонується вирізати фігурки музикантів і спеціальний одяг, який можна змінювати, тільки прохання — не втикати голки!) увійшли 12 треків із попередніх трьох альбомів, виданих у Білорусі. Тут є композиції і з концертної програми групи, і, що називається, “ексклюзивні” варіанти деяких композицій, котрі з певних причин не можуть виконуватися на концертах.

Презентація відбулася в сере-

дині травня в арт-клубі “44”. Імпровізована конференція чергувалася з виконанням кількох запальних композицій, котрі підтвердили, що творчість “Крамбамбулі” видається куди цікавішою за творчість їхніх земляків “Ляпис Трубецких”. Хоча б тому, що вони виконують пісні рідною білоруською мовою. А можливо, і тому, що нам ні з ким більше їх порівнювати. Ну, хіба що зі “Zdob si zdub”, але ті молдавани. Ширше ознайомитися з їхньою творчістю можна було на вечірньому концерті або ж на диску. Хоча музиканти обіцяють приїздити частіше.

У журналістів була можливість на власні очі пересвідчитися, що ж, властиво, таке ця сама “Крамбамбуля”. Не прогавила її і я, звернувшись із кількома запитаннями до соліста Лявона Вольскі. Що приємно, він відповідав усе тією ж рідною.

— Чи розраховуєте Ви на великий успіх в Україні?

— Ми нічого ніколи не плануємо, в нас немає стратегії чи тактики завойовування українського ринку. Ми просто реалізуємо нашу ідею, нашу інтеграцію, в даному випадку, просування далі. Плануємо співати з українськими виконавцями — так само робити з ними дуети

(рік тому вже зробили з Кузьмою). Зараз будемо ще зв’язуватися з іншими людьми. Буде в нас дует зі “Zdob si zdub”, у Росії — із “Запрещенными барабанщиками”, а те, що ми збираємося підкорити Україну, про це ми просто не думаємо.

— А Ви не боїтесь усіляких порівнянь — із “Ляписами”, скажімо?

— У нас із ними різні формати. Хоча у нас близька духовна секція, та ми граємо трішечки іншу музику.

— А як Ви самі можете охарактеризувати стиль групи?

— Стиль ми називаємо “альтернативна естрада”. У принципі, це еклектика — весела, жива. Не картонна естрада під фанеру — “play back”, а просто жива музика.

• Тетяна ТРЕТЯК